TÖB-DER

MİLLİ EĞİTİM BAKANI ÜSTÜNDAĞ HAKKINDA VERİLEN

GENSORU ÖNERGESİ TEPKİ UYANDIRDI

Yurdun dört bir yanında ilerici, yurtsever, devrimci öğretmenlere karşı gerici çevrelerin destekleyip kışkırttığı faşist militanların, yerel yöneticilerin, bazı emniyet görevlilerinin saldırıları sürüp giderken, hâlâ bir çok öğretmen hapislerde yatarken, bir çokları henüz görevlerinden uzakta iken Millî Eğitim Bakanının bazı olumlu davranışlarına bile tahammül edemiyen egemen çevreler, onun kişiliğinde işbaşındaki ilerici nitelikli hükümeti yıpratmak girişimlerini sürdürmektedirler.

Bunun bir sonucu olarak muhalefet partilerinden AP, DP, CGP ve MHP'ne mensup on milletvekili, 6.6.1974 günü Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ hakkında Miltlet Meclisi Başkanlığına ortaklaşa bir gensoru önergesi verdiler. Muhalefet partilerinin milletvekilleri, Üstündağ'ın «İcraatı, tutumu ve davranışı, Bakanlığa hakim kılmak istediği düşünce ve zihniyet itibariyle» eğitimin milli olma niteliğine uymadığını ve çeşitli eylemlere katılan görevliler hakkında genelge yayınlayarak görevlerine iade edilmelerini emrettiğini, bu genelgelerin yasalara aykırı olduğunu, kapatılmış TİP, DEV—GENÇ, THKP ve Cephesi ile ortak harekete giren kişileri özel himayesine aldığını iddia etmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanının ve giderek demokrat nitelikli hükümetin yıpratılmak ve düşürülmek istenilmesine karşı tüm ilerici ve demokratik kuruluşlar tepki göstermişler ve şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de iktidarın olumlu ve ileriyi dönük çabalarının ve girişimlerinin destekleneceğini belirtmişlerdir. Özellikle öğretmenler, TÖB-DER Şubeleri, Okul aile birlikleri ve halk da Millî Eğitim Bakanı hakkında verilen gensoru önergesi üzerine tepkide bulunmuşlar ve bakanın olumlu girişimlerinin destekleneceğini belirtmişlerdir.

TÖB-DER Genel Başkanı Bozkurt da Millî Eğitim Bakanı Üstündağ'a aşağıdaki telgrafı çekerek TÖB-DER'in «ileriye dönük her olumlu girişimin yanında» yer alacağını belirtmiştir.

«Eğitimimize yurt ihtiyaçlarına uygun bir işlerlik kazandırmak ve ulusal nitelik katmak için gösterdiğiniz çabaları izlemekteyiz. Bu amacı gerçekleştirmek için öğretmenlerimizin güven içinde çalışma ortamına kavuşturulmasının önemi yadsınamaz. Bu konudaki girişimlerinizin Türkiye Öğretmenlerinin 490 şube ve 70 bin üyeli örgütü TÖB-DER olarak destekleneceğinden kuşku duyulmamalıdır.

Yurt ihtiyaçlarına uygun ulusal bir eğitimin yaratacağı aydınlıkta çıkarlarını sürdürme olanağını yitireceklerinden korku ve kuşku duyanların bu yurtsever girişimlerin karşısında yer almaları ve türlü çabalarda bulunmaları görülen olgulardandır.

Yurtsever öğretmenlerimizin demokratik yönde ileriye dönük her olumlu girişiminizin yanında tüm güçleri ile yer alacağını bir kez daha belirtmeyi görev sayıyoruz.»

BU SAYIDA

Haberler 2

Tonguç Baba : **Pakize TÜRKOĞLU** 5

İlköğretim Taslağı : **İ. H. TONGUÇ** 6

Sacco İle Vanzetti'nin Çilesi : **Mustafa BALEL** 7

Eğitimimiz, Öğretmen Halk : **Şaban SEZEN** 8

Gurbetteki Sanatçı : **Fahri ERDİNÇ** 10

Köy Enstitüleri : **Cemil ÇAKIR** ... 11

Eğitim Anlayışımız 14

Kapitalist Ülkelerin Eğitim Sorunları 16

Özgürlük ve Demokrasi : **Halit ÇELENK** 20

Sermaye 22

haberler

DAYAK VE İŞKENCELERE SON VERİLMELİDİR!..

31.5.1974 günü üyelerimizin de tutuklu bulunduğu Ankara Mamak Astkerî Cezaevindeki bazı tutuklulara elleri kelepçeli iken cezaevi yöneticileri tarafından meydan dayağı atılmıştır. Bu dayak sırasında tutuklulardan Raif Çakır'ın göz bebeği dağıtılmış, Yusuf Vargün ve Salih Pekin'in sağ kolları felç edilmiştir. Kamuoyunda büyük üzüntü ve tepki yaratan bu olaylar üzerine, Genel Başkanımız Ali Bozkurt da Başbakan Bülent Ecevit'e aşağıdaki teli çekmiştir:

«Ankara Mamak I Numaralı Askerî Cezaevinde tutuklu bulunan üyelerimiz öğretmenler ve öbür tutuklulara atılan meydan dayağı sonunda gözü patlayanlar, kolu kırılanlar ve çeşitli yerlerinden yaralananlar olmuştur. Bu dayak tutuklular kelepçeli iken atılmıştır. Tüm Askerî Cezaevleri açlık grevine girmiştir. Üyelerimiz öğretmenler zor durumdadır. Aylardan beri af beklemiş ve baskılara olağanüstü bir sabır göstererek dayanmaya çalışmışlardır. Ama insanlık dışı işlemler karşısında artık dayanma olanağı kalmamıştır.

Hükümetin başı, en yetkili ve en sorumlu insan olarak olaya elkoymanızı ve üyelerimizin sivil cezaevlerine naklline emirlerinizi bekleriz.»

KURTULUŞ GECESİ YÜZÜNDEN GÜVENLİK MAHKEMESİNE VERİLDİLER

29.12.1973 günü yapılan Gaziantep Kurtuluş gecesine katılan Aşık İhsani, Aşık Şahturna, Aşık İsmail İpek, Aşık Yamani ve TÖB-DER Gaziantep Şubemiz üyelerinden Naim Çavuş hakkında Adana Devlet Güvenlik Mahkemesinde dava açılmıştır. 26.5.1974 günü Gaziantep'te yapılan «İşçi Gecesi» ne katılan yukarıdaki aşıklardan Şahturna, İsmail İpek, Yamani ve Çavuş gözaltına alınarak Adana Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmişlerdir.

BİTLİS'TE İKİ ÖĞRETMEN DÖVÜLDÜ

TÖB-DER Bitlis Şubemiz Sekreteri Kız Sanat Enstitüsü Öğretmeni A. Ali Başaran ve üyelerimizden Hüseyin Cahit Ünal, kendilerine komando denen ve yakalarına bozkurt rozeti takan kişiler tarafından 28.5.1974 günü taşlı-sopalı saldırıya uğramışlardır. Bazı lise yönetici ve öğretmenleri tarafından kışkırtılan saldırganların yaraladığı Başaran'a yedi günlük rapor verilmiştir.

Ayrıca 27.5.1974 günü Lise Türkçe Öğretmeni İrfan Tıkır, Millî Eğitim Müdürü ve Vali Muavininin yanında yedi üyemize sataşmıştır. Bu sırada sarhoş olan Tıkır'ın öğrencilik yıllarında arkadaşlarını ihbar eden bir kişi olduğu söylenmektedir.

GÜNER HAKKINDA LÜZUMU MUHAKEME

TÖB - DER İstanbul Şubemiz üyelerinden Salihli Lisesi eski Felsefe Öğretmeni Selma Güner hakkında, «muhbir» okul müdürü Celal Ural tarafından yapılan ihbaı üzerine Salihli İlçe İdare Kurulunca lüzumu muhakeme kararı verilmiştir. «Muhbir» müdür Ural, Güner'in: Kendisini tehdit ettiğini, öğrencilere komünizmi alenen tavsiye ve telkin ettiğini, aktif sol propaganda yaptığını, komünizmin en iyi idare şekli, komünizmle idare edilen devletlerde refah ve saadet olduğunu söylediğini, sol elinin yumruğunu havaya kaldırarak «işçi köylü uyandı - bıçak kemiğe dayandı» dediğini, öğrencilere sol yayınlar telkin ve tavsiye ettiğini ihbar etmiştir.

SERİK'TE BİR ÜYEMİZ SALDIRIYA UĞRADI

TÖB-DER Serik Şubemiz üyelerinden Hasdümen Köyü Öğretmeni Raif Sakarya, 28.5.1974 günü Mustafa Toru tarafıdnan saldırıya uğramıştır. Köylüler saldırganı kınamışlar ve hareketinin yanlışlığını kendisine sert bir dille söylemişlerdir.

MERİÇ'TE BİR ÜYEMİZ TUTUKLANDI

TÖB-DER Meriç Şubemiz üyelerinden Muzaffer Özer, savcı ile yaptığı tartışma sonunda 4.6.1974 günü tutuklanmıştır.»

SASON'DA ÖĞRETMENLERİN EVİ DİNAMİTLENDİ

TÖB-DER Sason Şubemiz Yönetim Kurulu üyelerinin kalmakta oldukları eve, 8.6.1974 günü gece 01/30 sıralarında kimliği bilinmiyen kişiler tarafından dinamit atılmıştır. Evin bütün camları kırılmış, öğretmenlerden biri hafif yaralanmıştır. Olayın kendilerine «komando» adı verilen kişilerce yapıldığı sanılmaktadır. İlgililer olayla gerektiği şekilde ilgilenmemektedirler.

DEMİR AĞIR CEZADA YARGILANACAK

TÖB-DER Kütahya Şubemiz üyelerinden Sanat Enstitüsü Öğretmeni Ali Demir, «muhbir» İbrahim Ceylan'ın yaptığı ihbar üzerine TCK'nunun 142/2 ve 173. maddelerine muhalefet ettiği iddiasıyla Ağır Ceza Mahkemesine verilmiştir. Üyemiz 24.3.1974 günü Kütahya Güzel Sanatlar Galerisi'nde Çetin Altan'ın «Suçlanan Yazılar» adlı kitabını okuduğu için muhbir tarafından ihbar edilmiştir.

ULUKIŞLA'DA FAŞİST SALDIRILAR SÜRÜYOR

24.5.1974 günü Ulukışla Lisesindeki faşist öğrenciler, iki faşist öğretmenin kışkırtması ile kendilerinden olmayan öğrencilere saldırmışlardır. Faşist öğrenciler muşta ve bıçaklarla saldırarak Ali Anıl, Erdal Sayın adındaki iki öğrenciyi ağır şekilde yaralamışlardır. Olaylar karşısında ilgililerin tek taraflı ve kayıtsız tutumları üzüntü ile karşılanmıştır.

NİĞDE'DE ÖĞRETMENLERE KARŞI BASKILAR SÜRÜYOR

12 Mart'tan sonra TÖS Şube Başkanın emniyette ağır şekilde işkenceye uğratıldığı ve böylece öğretmenlere gözdağı verildiği Niğde'de baskılar bütün şiddeti ile sürmektedir. Yapılan baskılarla şubemizin gelişmesi önlenmek istenmiş, şubemize yer vermek istiyen yurttaşlar tehdit edilmiştir. Öğretmenler üzerinde özellikle okul müdürleri ve özel likle de 1. Şube Müdürü öğretmenlere karşı baskılarını sürdürmektedirler. Bunlardan 1. Şube Müdürü «Komanda Kemal» iktidar değişsin öğretmenleri teker teker .... edeceğim» demektedir.

PASİNLER'DE KOMANDO BASKILARI

TÖB-DER Pasinler Şubemizin 25.5.1974 günü yapılan genel kurul toplantısında yurtsever öğretmenlere karşı Pasinler'deki gerici ve faşizan çevrelerin yaptığı baskılar dile getirilmiştir. Kendilerine «ülkücü» «komando» adı verilen kişiler bazı lümpen kişileri öğretmenlere karşı kışkırtmakta ve öğretmenleri tedirgin etmek istemektedirler. Bu kişiler ayrıca bazı resmi görevliler tarafından da desteklenmektedir.

BANDIRMA'DA BİR ÜYEMİZE HAKARET EDİLDİ

1.6.1974 günü bir öğrencinin velisi olan assubay İlhan Kutlutürk, TÖB-DER Bandırma Şubemiz lokaline gelerek, üyelerimizden Ticaret Lisesi Matematik Öğretmeni Nadir Eryılmaz'a hakaret etmiş, daha sonra da velisi bulunduğu öğrenci ile birlikte üyemizi dövmeye kalkışmıştır.

ÇAYIRALAN'DA BİR ÖĞRETMENİ BELEDİYE

TÖB-DER Çayıralan Şubemiz üyelerinden Lise Resim - İş Öğretmeni Mustafa Söylemez, 6.6.1974 günü bekçi ile evinden çağırtılarak AP'li Belediye Başkanı Mustafa Başgül tarafından bekçi copu ile sokak ortasında dövülmüştür.

HENDEK'TE BİR ÜYEMİZ DÖVÜLDÜ

TÖB-DER Hendek Şubemiz üyelerinden Kazimiye Köyü Öğretmeni İlhan Ayyıldız, 3.6.1974 günü İlyas Şen adlı kişinin saldırısına uğramıştır. Dövülen Ayyıldız'ın kafası yarılmış, dudağı yırtılmış ve üç de dişi kırılmıştır. Olaydan sonra kaçan saldırgan yakalanamamıştır.

ÖDEMİŞ'TE BİR ÜYEMİZ KOMAYA SOKULDU

TÖB-DER Ödemiş Şubemiz üyelerinden Zeytinlik Köyü Öğretmeni Nurettin Özveri, 29.5.974 günü Ödemiş Devlet Hastahanesi önünde bir grup saldırgan tarafından komaya sokuluncaya kadar dövülmüştür.

ÇATAK'TA BİR ÜYEMİZ GÖZALTINA ALINDI

TÖB-DER Çatak Şubemiz üyelerinden Çatak İlköğretim Müdürü Şükrü Koyuncu, uğradığı bir saldırıdan sonra gözaltına alınmıştır.

SARIZ'DA BİR ÜYEMİZ TUTUKLANDI

TÖB-DER Sarız Şubemiz üyelerinden Fatih İlkokulu Öğretmeni Hüseyin Pontömeroğlu, şubenin genel kurulunda yaptığı konuşma yüzünden tutuklanmıştır.

HENDEK'TE BİR ÜYEMİZ TUTUKLANDI

TÖB-DER Hendek Şube Başkanımız Kurt Köyü Öğretmeni Necmi Bayındır, Hendek'te çıkan «Girişim» adlı gazetede yayınlanan iki şiirinden dolayı, TCK'nunun 142/1 maddesine muhalefet ettiği ve halkı isyana teşvik ettiği iddiasıyla, 1.6.1974 günü tutuklanmıştır.

SİVAS'TA BİR ÜYEMİZ POLİS VE BEKÇİLER TARAFINDAN DÖVÜLDÜ.

TÖB-DER Sivas Şubemiz üyelerinden Apa Köyü İlkokulu Müdürü Hasan Şimşek, 25.5.1974 günü saat 23.30 sıralarında bekçiler tarafından dövülen bir genci hastahaneye götürürken, bekçiler daha sonra da toplum polisleri tarafından dövülmüştür. Karakola götürüldükten sonra da dövülen Şimşek'e hakaret de edilmiştir. Şimşek polislere hakaret ettiği ve «kahrolsun faşizm» dediği iddiasıyla mahkemeye sevkedilmiştir. Hükümet Tabibi Şimşek'e on günlük rapor vermiştir.

ÜYELİKTEN İHRAÇ EDİLDİ :

TÖB - DER Nazilli Şubemiz üyelerinden Osman Genç, TÖB - DER Onur Kurulu tarafından dernek aleyhindeki davranışlarından ötürü üyelikten çıkartılmıştır.

YEŞİLOVA'DA BASKILAR SÜRÜYOR

TÖB — DER Yeşilova Şubemiz başkanı Ali Tekeli Burdur Valisi Ömer Naci Bozkurt tarafından **«Resmi makamları aldatmak ve yalan beyanat vermek» iddiasiyla** mahkemeye verilmiştir. Tekeli aynı iddia ile Burdur Valisi tarafından daha ösce de mahkemeye verilmiş ve 15.4.16974 günü yapılan duruşmada beraet etmişti. Şube başkanımız **«Buzlar Çözülmeden»** adlı oyuna bazı çevrelerin engel olmak istemeleri üzerine durumu telle Başbakanlığa, İçişleri Bakanlığına bildirmişti.

Gerici çevreler ve resmi görevlilerce sürekli olarak öğretmenlerin tedirgin edildiği Yeşilova'da son olarak şube başkanımızın öğretmen olan eşi Hürriyet İlkokulu Müdürlüğünden hiçbir neden gösterilmeden alınmış ve İlçe Kaymakamı Veysel Atasoy tarafından da sekiz lise öğretmeni hakkında soruşturma açılmıştır.

★

ORGÜTE TEŞEKKÜR

1971 yılıdan bu yana Ankara 2Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde devam etmekte olan «İkinci TÖS Davası» sanıklarındanım. Belgesel olarak beraet ettiğimi öğrenmiş bulunuyorum Derneğimizin hukuk yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Naci Erol

Ulukışla Lisesi Resim - İş Öğretmeni

★

OSMANİYE'DEN İKİ ŞİKAYET VAR

TÖB — DER Osmaniye Şubemizden bildirildiğine göre Osmaniye'de öğretmenlerin ilâç bedelleri, anlaşmalı eczanelere zamanında ödenmediği için öğretmenler ilâçlarını alamamaktadırlar. Öğretmenler arasında huzursuzluğa yol açan bu durumun giderilmesi için ilgililer ciddi bir çaba harcamamaktadırlar.

Öte yandan Adana Millî Eğitim Müdürlüğü, okullara bir genelge göndererek, bütün öğretmenlerin maaşlarından 15 TL. kesilmesini istemiştir. Bu para ile Adana Millî Eğitim Müdürlüğünün kırtasiye ihtiyaçlarının karşılanacağı söylenmektedir. Böyle bir parayı vermek istemiyen öğretmenlere okul yöneticileri tarafından güçlük çıkartılmaktadır.

★

ALMANYA'DAN GELEN SES...

Batı Berlin'deki Türkiyeli Öğretmenlerin örgütlenmesinde yeni bir adım atarak güçlü bir birliğe giden öğretmenler olarak, Türkiyeli Öğretmenlerin tek meslekî örgütü TÖB — DER'le tam bir dayanışma içinde olduğumuzu bildirir, son aylarda yoğunlaşan komando saldırılarına, demokratik ve ilerici güçlere karşı yönelik tertipçilere karşı çıkan, gerçek bir genel af için mücadele eden TÖB — DER'in Türkiye'nin eğitim çıkmazından kurtulması, halkımızın mutlu bir geleceğe kavuşması için yürüttüğü haklı savaşını bütün gücümüzle destekliyoruz.

T O E D
KURULUŞ KONGRESİ
28.4.1974
1 BERLİN 21
Emdenerst 39

TÖB - DER İZMİR ŞUBEMİZİN KAMP DUYURUSU

TÖB-DER İzmir Şubesi, bu yıl da üyelerimiz için Urla - Çeşmealtında bir deniz kampı açmıştır. Kamp devreleri şöyledir:

1. Devre : 3 Temmuz - 18 Temmuz.

2. Devre : 19 Temmuz - 2 Ağustos.

3. Devre : 3 Ağustos - 17 Ağustos.

Kamp devre ücretleri 400 TL. dir. Bunun yüz lirası depozit olarak TÖB-DER İzmir Şubesinin İzmir Kemeraltı İş Bankası Tas. F. 111 nolu hesabına yatırılacak ve şubeden istenilecek «kampa katılma dilekçesi» doldurularak şubeye başvurulacaktır.

Kampa katılmak istiyen üyelerimizin daha geniş bilgi için aşağıdaki adresimize başvurmalarını rica ederiz.

Adres : Kestelli Caddesi No: 163 — İZMİR
TÖB-DER İZMİR ŞB.

★

TÜRK İŞÇİLERİ CEMİYETİ

Kitaplığı İçin Kitap Bağışlarınızı Bekliyor.
Adres : FORENINGEN AF TYRKISKE ARBEJDERE 1620 Kobenhavn V
İ S V E Ç

★

İNSANLIĞIN TARİHİ

2 Cilt
May Yayınları
Çevirenler : E. Başar - Ş. Yalçın

TONGUÇ BABA

ÖLÜMÜNÜN 14. YILINDA

Pakize TÜRKOĞLU

Öğretmenlerimize ve eski okul arkadaşlarımıza sordum birkaç kere : «Tonguç Baba» demeye nasıl ve ne zaman başlamıştık acaba? Bazı arkadaşlar, «İlk ben söylemiştim» dediler yekten. Kimisi de, «Beni çok severdi, kendisine baba derdim, bundan sonra yayıldı» diyor. Eski Müdür ve Öğretmenlerimizden bazıları da, «Bizim enstitüden çıktı, ilk biz yakıştırdık türkülere şiirlere bizde geçti Tonguç Baba» diye tutturuyorlar.

Onun erdeme ermiş pek az kişide bulunan gerçekten «Baba» denilecek bir tavrı vardı ki, bu cevapların hepsini doğrulardı. Birbirinden habersiz ama, aslında herkes doğru söylüyordu. Öyle sanıyorum ki, çocuğu çocukça değil, genci umursamazlıkla değil, olgun bir baba içtenliğiyle ciddiye alışı karşısında insanın içinden geliyordu ona baba demek.

Tonguç baba, halkına duyduğu büyük sevgiyi davranışlarında yaşayabilen, ilişki kurduğu karşılaştığı insanlara uluştırabilen kişiydi. Bir yüksek yöneticiye, bir memura, bir köylüye, bir gence bir çocuğa verdiği önem, onları dinlerken takındığı tavır, birbirinden çok farklı değildi sanıyorum. Öfkesinde bile o denli güven verici, haklı ve babaca olduğunu anımsıyorum.

Köy Enstitülerinin başarısında onun bu eşsiz özelliğinin, insanlara verdiği önemin, onları anlamada tanımada kullandığı pedagok yönünün etkisi büyüktü kuşkusuz. Gençleri öyle ciddiye alır, öyle güvenirdi ki, ister istemez başımızdan büyük işleri becermek başarmak zorunda kalırdık o güveni kaybetmemek için. Çoğu öğrencilerin yeteneklerini yönsemelerini bizi şaşırtacak kadar iyi bilirdi. Derslerinde herkesin fikrini önemseyerek dinler, taraf tutmaz, küçümsemez, verdiği ip uçlarıyle düşünmemizi, tartışmamızı, araştırmamızı sağlayarak doğruyu yanlışı kendimize buldururdu.

Herkese ayrı ayrı ulaşabilen içten ilgisi bizleri mutlu eder, Tonguç Baba'nın ençok kendimizi sevdiğini sanırdık belki de. Oysa onun öyle geniş bir sevgi dağarcığı, öyle bir içtenliği vardı ki sana da bana da yeterdi. Enstitülerde okuyanların, çalışan müdür öğretmen ve usta öğreticilerimizin, hattâ ana - baba ve yakınlarımızın, köylülerimizin kimbilir ne güzel anıları vardır onun insanla olan yakın ilgisini babaca davranışını dile getirecek.

Bizim yanımızda evinden barkından Engin diye bir oğlundan pek söz etmezdi sanıyorum. Hatta bir oğlunun tutulduğu hastalıktan kurtulamadığını sonradan Hürrem Arman'ın anılarından öğrendik çoğumuz. Dillerde destanlaşan o koca cüsseli gönlü zengin baba öz çocuklarını unutup ihmal mi ediyordu acaba Değildi elbet. Milyonlarca çocuğun, evin ocağın yoluna kendini adayan bu yüce kişi kendi acılarından sevinçlerinden söz etmeyi gereksiz mi buluyordu; yoksa, varı yoğu iki çocuğu bir hanesi olan öylesi gökgörmedikliği sevmiyormuydu bilmiyorum.

Yüksek Köy Enstitüsünde iki grup öğrenci arasında sonu bıçak göstermeye varan bir kavga çıkmıştı. Gruplardan birinin sloganı Nazım Hikmet'in ötekinin Namık Kemal'ın şiirleriydi. Öğrencilerin çoğunluğu iki gruptan birini tutuyordu. Sinirler gergindi. Tonguç geldi dediler akşam üstü. Herkes merakla bekliyordu kimin haklı kimin haksız duruma düşeceğini. Yapı kolu salonunda toplandık tümümüz. Önce kavgacıları yatıştırıcı ama, düşündürücü açıklayıcı bir konuşma yaptı. Birini tutup ötekini kırmadı. Gelişmekte, bilinçlenmekte olan gençlerin fikir çatışmalarıydı olanlar aslında. Derslerinde olduğu gibi ip uçlarını ortaya koyup, efendice tartışıp düşünerek, daha çok okuyup araştırarak iyiyi güzeli arama yolunu önerdi. Döğüşü, kaba kuvveti şiddetle ayıpladı, küçümsedi. Salondan çıktığımızda sinirler gevşemiş herkes Tonguç Baba'nın parmak bastığı doğruyu konuşmaya başlamıştı.

Anısına saygılarımla.

TONGUÇ'UN İLKÖĞRETİM TASLAĞI (*)

1. İlköğretim mecburî ve parasızdır. Yedi yaşına basan kız - erkek her çocuk onbeş yaşını bitirinciye kadar laik ilkokula, teknik okullara ve kurslara devam etmeye mecburdur.

2. Mecburî öğrenim çağında bulunan her çocuk öğrenim süresince aşağıdaki haklara sahiptir:

a. Hayat okuluna mahsus ilkeleri uygulayabilecek öğıetmenlere kavuşmak,

b. Sağlık koruyucu imkânlar elde etmek,

c. Modern bir okul binasında okumak ve eğitilmek,

d. Kitaplıklardan öğretim araçlarından faydalanmak,

e. Öğrenim süresi içinde taşıt araçlarından parasız faydalanmak.

3. İlk eğitim-öğretim kurumlarının amacı, öğrencileri Türkiye'nin içtimai ve iktisadi bünyesine en uygun bir yolda cumhuriyetçi, laik yurttaşlar olarak yetiştirmektir.

4. İlköğretim kurumlarında sınıfların öğıenci sayısı elliden fazla olamaz. Bu kurumlara devam eden öğrenciler yılda en az ikiyüz gün öğrenim görürler. Günlük öğrenim süresi beş ders saatinden az olamaz.

5. Mecburi öğrenim çağında bulunan çocuklar devlet okullarından başka okul ve dershanelere devam edemezler.

6. Bakılmaya muhtaç kimsesiz çocuklar mecburi öğrenimi tamamlayıncaya kadar devletçe eğitilirler.

7. İlköğretim masrafı devlet, özel idare, belediye ve köy bütçelerine konulacak ödeneklerle ve devletçe kabul edilen yardımlarla karşılanır.

8. Her normal Türk yurttaşı hangi zümreden olursa olsun istidat ve kabiliyetine

SACCO İLE VANZETTİ'NİN ÇİLESİ

Mustafa BALEL

Günlerden 22 Ağustos 1927, bir Amerika Birleşik Devletleri eyaleti olan Massachusetts devleti ceza ve tutukevinin kalın ve aşılmaz duvarlarının gölgelediği binaların bir köşesine sıkışmış bulunan ölümevinin üç hücresinin üçü de dolu. Üç hücrenin üçünde de bir kaç saat sonra uygulanacak olan ölüm cezalarını bekleyen, ilerleyen dakikaların enselerinde soğukluğunu hissettirdiği ölüme karşın soğukkanlılıklarından bir şey kaybetmeyen üç insan var.

Madeiros, yirmibeş yaşlarında genç bir hırsız. Ta çocukluğundan bu yana itilip kakılmış, ailesinin yoksulluğu gözlerindeki bozukluğu farkedip tedavi ettirmelerini önlediği için, okuduğunu anlayamamış, dersleri izleyememiş. «Katır kafalı tas kafalı, beyni sulanmış gibi adlar takıp alaya almış okul arkadaşları. Bakmış olacak gibi değil, basmış uzaklaşmış okuldan. Gidiş o gidiş. bir daha da yüzünü gören olmamış. Daha oniki yaşındayken şurda burda hırsızlık etmeye başlamış. Onbeşinde pezevenkliğe başlamış, kumarcılığı öğrenmiş, onyedisinde elinde silâh hırsızlık etmiş, altı ay sonra da adam öldürüp ilk cinayetini işlemişti. Sözün kısası, toplumsal koşulların bir takım suçlar işlemeye ittiği, ekonomik sorunların bir yel örneği önüne katıp ordan oraya sürüklediği bir yapraktı Madeiros...

Diğer ikisi ise iğrenç bir kurmaya kurban olarak seçilmiş iki İtalyan emekçisi.

«Dünya senin bu ellerinden doğmuştur. Ama, her zaman emeğinin ürünlerini elinden kapacak birileri çıkar. Fabrikada yaptığın silâh bile kendi kardeşini öldürmekte kullanılıyor» (S. 189)

«Yeryüzünde konuşulan iki dil var; biri patronun konuştuğu dil, öteki de bizim, senin benim konuştuğumuz dil»

«Uğraşıp didinip, ekmeği pişirdiğin halde, yalnız kenarından birzacık ısırasın reva mı bu?»

Kowart Fast'ın yukarıdaki görüş ve düşünceleri duymak değil, usundan geçirmekle bile tüyleri diken diken olanların, durumlarını güvence altına almak, yerlerini berkitmek için giriştikleri tüyler ürpertici entrikaların, elli yıl önce yaşanmış gerçek bir olayın öyküsünü vurguladığı «Sacco ile Vanzetti'nin Çilesi» nin kitap furyası arasında nasıl olup da gözden kaçtığını, yayımlanalı beş yıl gibi zaman geçtiği halde eleştirmen ve incelemecilerimizin gözünden kaçtığını yadırgamamak elde değil hani.

Massachusetts eyaletinin South Braintree kentinde, bir ticari kuruluşun işçi ücretlerini ödemek için ayırdığı parası 15 Nisan 1920 de, kurnaz ve vahşice çalınır. Soygun sırasında bir bekçiyle vezneci haydutlar tarafından öldürülür. Kurnaz ve ustaca düzenlenmiş bu cinayetli soyguna iki suçlu yakıştırmak gerekmektedir. İşte Sacco ile Vanzetti, söylenenleri anlayacak, söylemek istediklerini açıklayacak kadar İngilizce bilmeyen bu iki İtalyan emekçi, bu iş için en uygun kişiler olarak seçilir.

«Nüfuz ve itibar sahibi insanların her türlü suçu bağışlayabilecekleri, fakat soyluluklarından, büyük güçlerinden kuşkuya kapılan kimseyi hiç bir zaman» (S. 183) bağışlamayacaklarının bilincine varmış iki emekçidir çünkü Sacco ile Vanzetti. Soylular, büyükler bu iki işçiyi ortadan kaldırmakla bir yandan South Braizetti. Soylular, büyükler bu iki işçiyi ortadan kaldırmakla bir yandan South Braintree soygununa suçlu bulmak zorunluluğunu giderirken, öte yandan da büyük açlıklarını gideriyor, mal bulmuş mağribi gibi ellerine geçirdikleri iki devrimciyi acı-

(Devamı sayfa 23'de)

---

görе, her derecedeki okullarda öğrenim görmek hakkına sahiptir.

9. Her öğretmen modern eğitim ilkelerine göre «öğretme hürriyeti» ne sahiptir.

10. Mecburi öğretim kurumlarında devletin resmi dilinden başka dille öğretim yapılamaz.

11. Yetişkin halktan okuma yazma bilmeyen her yurttaşın okur yazar duruma geçmesini sağlıyacak halk eğitimi kurumlarına başvurmak hakkıdır.

12. Köylerde ve köy karakterinde olan kasabalardaki halk, oturduğu yerlerin ihtiyaç ve özelliklerine en uygun laik ilköğretim kurumlarına başvurmak hakkına sahiptir.

13. Siyasi partiler mecburi öğretimin, halk ve meslek eğitiminin, sanat ve bilim alanındaki çalışmaların hızını engelliyecek teşebbüs ve hareketlerde bulunamazlar.

(*) Ölümün 14. yılında, anısı önünde saygı ile eğildiğimiz büyük eğitimimiz İ.H. TONGUÇ'un 27 Mayıs Hareketinden sonra girişilen anayasa hazırlıkları için önerdiği ilköğretimle ilgili taslağı aynen yayınlıyoruz.

EĞİTİMİMİZ, ÖĞRETMEN HALK

Şaban SEZEN
TÖB—DER Genel Sekreteri

Eğitim, bir yönüyle bir üst yapı kurumu ve bireylerin düşünce ve davranışlarını istenen yönde değiştirmeyi amaçlıyan toplumsal bir süreçtir. Geçmiş toplumlarda olduğu gibi, günümüz toplumlarında da egemen güç olarak Devlet'i elinde tutan sınıflar, eğitimden, insana istenen, daha doğrusu istedikleri biçimi verme aracı olarak yararlanırlar. Eğitim düzenini, sınıfsal çıkarları doğrultusunda düzenler, onu bir araç olarak kullanırlar.

Ekonomik bağımlılığın kaçınılmaz bir sonucu olarak eğitim düzenimiz de dışa bağımlı bir hale gelmiştir. Ulusal özden yoksundur, fırsat eşitliği yoktur eğitimimizde. Bölgeler arası ve köy - şehir dengesizliği alabildiğine büyüktür. Bu konuda bazı örnekleri sıralamakla, konuya açıklık getirebileceğiz kanısındayım. 1964 yılı istatistiklerine göre Ankara'da ilkokullarda bir ders yılı içinde öğrenci başına 106.00 lira, İstanbul'da 86.00 lira harcanırken, Siirt ve Mardin'de 24.00 lira, Urfa ve Adıyaman'da 22.00 lira harcanmaktadır.

Yine Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1970 nüfus sayımı sonuçlarına göre verdiği rakam şöyle : 0 - 6 yaş arası okul dışı çocuklar dışında, nüfusumuzun 4.620.490 erkeği, 8.725.871 kadını, toplam olarak 13.346.361 kişisi henüz okuma - yazma bilmemektedir. Yapılan bir incelemeye göre, Ankara köylerinde kadınların % 73 ü, Aydın köylerinde % 69 u, Samsun köylerinde % 87 si, Ordu köylerinde % 90 ı, Urfa köylerinde % 97 si, Siirt köylerinde % 97,5 i okuma - yazma bilmemektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 2 Ocak 1973 günlü sayısındaki rakamlara göre : İlkokul çağında her yüz çocuktan 17 si, ortaokul çağında her yüz çocuktan 79 u, lise çağında her yüz çocuktan 94 ü, üniversite çağında her yüz gençten 95 i, okula gidebilme olanağından yoksundur.

Nüfusumuzun % 76 sını oluşturan köylümüzün çocuklarının, ilkokullardaki oranı % 62,5 ortaokullardaki oranı % 30, liselerdeki oranı % 20, üniversitelerdeki oranı % 17 dir. (Üniversitede de ancak ekonomik durumu iyi olan köylülerin çocuklarının okuyabildiği bilinen bir gerçektir.) Öbür yandan, nüfusumuzun ancak 0,0067 sini oluşturan özel sektör kesiminin çocukları ilkokullarımızda % 15, ortaokullarımızda % 31, liselerimizde % 33, üniversite ve yüksek okullarımızda yine % 33 oranındadır.

1971 yılında yapılan bir incelemeye göre, ülkemizde 219 resmi lisenin 64 ünde Felsefe, 15 inde Tarih, 45 inde Biyoloji, 65 inde Fizik, 139 unad Kimya öğretmeni hiç yokken, İstanbul Çamlıca Kız Lisesin'de haftada 22 saatlik Biyoloji dersi için 4 Biyoloji öğretmeni bulunmaktaydı.

1969 yılında üniversiteye giriş sınıvlarına 64.183 öğrenci katılmış, bunlardan ancak 13.000 i sınavı kazanabilmiştir. Sınavı kazanan öğrencilerin % 63 ü İstanbul, Ankara, İzmir liselerini bitirmiş olan öğrencilerdir.

Tüm bunlarla, salt bir yönüne değindiğimiz eğitim düzeninin değiştirilmesini, ulusal öze dayalı, fırsat eşitliğine yer veren, bilgiyi işe çeviren, kısacası bireyi modernleştirecek biçimde gerçekleştirilmesini, ekonomik gücü elinde tutan egemen çevreden beklemek, tam anlamıyla safdillilik olur. Çünkü eğitimin düzenlenmesi, ekonominin düzenlenmesine bağlıdır. Bu da, daha ileri bir üretim biçimine geçişle gerçekleşir.

ÖRGÜTLENMENİN GEREĞİ :

4 Ocak 1971 günlü Yeni Ortam Gazetesi'nin 5. sayfasında verilen bir inceleme sonucuna göre : Nüfusumuzun % 20 si ulusal gelirden % 60 gibi büyük bir pay alırken, geri kalan % 80 nüfusumuz da ulusal gelirden % 40 oranında pay almaktadır. Bir başka rakama göre (Onlar Uyanırken adlı yapıt) : ülkemizde 300 bin aile, ulusal gelirden % 33 oranında pay almaktadır. Bunun ancak % 5 ini yatırımlara (tüketim maddeleri) yatırmakta, banka kredilerinin de % 70 inden yararlanmaktadır. «Mutlu azınlık» tanımı ile yıllardan beri tanımlanan bu kesim, salt kendilerin değil, gelecek torunlarının bile bir emek harcamalarına bir uğraşı vermelerine gerek kalmadan, geleceklerini güvence altına almışlardır. Fakat bunu bile yeterli görmeyen işbirlikçi sermaye, dış sermaye ile daha da bütünleşmekte, «holding'lerle, halka açık şirketler» yutturmacalarıyla dar gelirli yurttaşlarımızın, insanca yaşamaktan uzak geçimlerinden kıstıkları küçük tasarruflarını da, sermayelerine katarak yararlanmk istemektedirler.

Hal böyle iken, çıkarlarının sınıflar arası çatışmada emekten yana olmasını zorunlu kıldığı küçük burjuva - aydın kesiminin bir bölümünde, alabildiğine bir sorumsuzluk yerleşmiştir. Fakat bunun yanında, sosyal mücadelede yapısının gerektirdiği biçimde yerini alan ve demokratik yoldan görevini yapmaya çalışan küçük burjuva - aydın kesimi de vardır.

Bu konuda öğretmenlerin ve öğretmen örgütlerinin, halkla somut ilişkiler içinde olması, çelişkilerin içinde yaşaması nedeniyle, etkinliği daha büyüktür. Ancak, ülkemizde öğretmen sayısının 220 bini aştığı, bunun salt 70 bininin TÖB - DER çatısı altında örgütlendiği düşünülürse, üzücü bir gerçekle karşı karşıya olduğumuz ortadadır. Bugün, 12 Marttan sonra iki kez değiştirilen Anayasa bile öğretmene örgütlenme hakkı tanıdığı halde, onbinlerce öğretmen, bu en doğal haklarını kullanmıyorsa, bu, bir yönüyle öğretmene yapılan yasa dışı baskıların tipik bir örneğidir.

Egemen güçlerce, bazı küçük çıkarlarla, ekonomik ve siyasal baskılarla çok az da olsa bazı öğretmenlerin TÖB - DER'in karşısında yer almaları sağlanabilmiştir. Fakat, bilinçli büyük bir kesim, küçük

çıkarlarla, yüzeysel önlemlerle hiçbir sorunun çözümlenmiyeceğini, tüm sorunlarımızın toplum sorunlarının çözümüne bağlı olduğunu bilmektedir. Ve tüm fertlerinin insanca yaşayacağı, geleceğine güvenle bakacağı Türkiye toplumu için, kendilerine düşen demokratik uğraşıda yerlerini almışlardır. TÖB-DER, bu yüce görevi üstlenen Türkiye Öğretmenleri'nin örgütüdür. TÖB - DER olağanüstü dönemden, her türlü yasa dışı baskı ve kıyımlara karşın, devrimci niteliğinden ödün vermeden daha da güçlü çıkan tek öğretmen örgütüdür. 486 şubesi ve 70 bin üyesi ile yurt düzeyine yayılmıştır. TÖB - DER'in önümüzdeki dönemde yöntemi, hızla örgütlenme ve onunla birlikte örgüt içi eğitim olacaktır. Böylece demokratik bir baskı unsuru olmamız ve grevi, toplu sözleşmesi olan gerçek sendikal haklarımızı almamız gerçekleşecektir.

ÖĞRETMENLERİN TOPLUM İÇİNDEKİ YERİ VE GÖREVİ :

Öğretmenler, bir meslek grubu olarak kendi başına sınıf özelliği taşımazlar. Ancak bir meslek grubu olarak emekçi güçlerin (Emeğiyle geçinen işçi, topraksız ya da yeterli toprağı olmayan köylü, küçük esnaf, zanaatkâr v.b.) çıkarlariyle aynı doğrultuda birleşir. Bu nedenle, sosyal mücadele emekçi sınıfların yanında yer almak zorundadırlar. Bu sosyal mücadelede öğretmenin görevi, işçi sınıfının ideolojisi doğrultusunda devrimci güçlere yandaş olmak, onlara sınıf bilinci götürmektir. Tek cümle ile bu, öğretmenin halkı uyandırma görevidir. Bu görev küçümsenmemelidir. Şu da unutulmamalıdır ki, kendi başına bir sınıf olmayan öğretmenlerin, devrimde önder rolü oynayacakları düşünülemez. Devrimden gerçek anlamda çıkarı olan ve bu nedenle en devrimci sınıf özelliğini taşıyan işçi sınıfı kendi önderini çıkaracak, kendi kadrosunu kuracaktır. Özel olarak öğretmenler ve genel olarak aydınlar, bu oluşumda önemli etken olacaklardır.

ÖĞRETMEN HALK İLİŞKİLERİ :

Türkiye halkı yüzyıllarca horlanmış, ezilmiş, sömürülmüştür. Kendini ezen ve sömürenler, çıkarlarının sürdürülmesini halkın okur - yazar olmamasında, cahil bırakılmasında görmüşlerdir. Onun yoksulluğu, mutsuzluğu, insanca yaşamaktan uzak dünyası üstüne kendi sınıfsal çıkarlarını kurmuş, kendi düzenini sürdürmüşlerdir.

Halkın, ahiret saadetiyle yaşatılması yollarını bulmuş, kendileri de onun emek ürünü olarak oluşan mutluluğu tümüyle tatmışlardır.

Türkiye halkı bu sömürü ve yağma düzenine zaman zaman başkaldırmış, tepkisi, Köroğlu'nun narasında, Pir Sultan'ın, Dadaloğlu'nun şiirlerinde sembolleştirmiştir.

Halkımız, yaşamı boyunca düşüncesinde türlü özlemler yaşatmıştır. Ev sahibi olmayı, bir arsa, tarla almayı, memur olup devlet kapısında ekmek bulmayı kurmuştur hep. Fakat hiç birine erişmesi genellikle mümkün olmamıştır.

Onun bu denli değerli özlemlerini aktardığı çocuğu, en kıymetli varlığıdır. Bu denli kıymetli varlığını, mimarlığına teslim ettiği öğretmen, ona en yakındır; en candandır. En büyük dayanaktır. Bu dayanağa karşı olması, el kaldırması, taşlamas olası değildir.

Bu gerçeği çok iyi bilen bazı çevreler, akla gelmez tertiplerle onun en yakın dayanağı olan öğretmene karşı, olumsuz tavır içine sokmayı bir ölçüde başarmıştır.

Onun duygu, inanç ve heyecanını körükleyerek istismar ederek, küçük çıkarlar sağlayarak, kend yandaşı öğretmenle karşı karşıya getirmektedir Ancak, bu karşı karşıya gelişte az da olsa öğretmenin eksiklikleri ve hataları da yer almaktadır.

Bu yanlış tavırları bir kaç cümleyle sıralamaya çalışalım :

Bazı öğretmenler, yanlış bir tavırla halka sürekli bilgiçlik taslamakta, ona akıl vermeye çalışmaktadır. Hep ona öğretmeye çalışmakta, ondan öğrenmeye yanaşmamaktadır.

Onun, bu dünyada yitirdiği tüm ümitlerini bağladığı, öbür dünya özlemine saldırılmakta, inançlarına ve değer yargılarına saygı duyulmamaktadır. Onun yadırgadığı kıyafetler giyilmekte ve hiç bir yararı sağlamayacağı kesin olan kavram tartışmalarına girilmektedir.

Çok az da olsa bazı öğretmenler, sabaha kadar kumar oynayıp içki içmekte ve derse girdiğinde yorgun ve bitkin duruma düşmüş olmaktadırlar.

Bazı arkadaşlarımız öğretmen lokallerine halkın gelmesini istememekte ve lokale gelen halktan kişilere ilgi göstermemektedirler. Lokal kapılarına asılan «Üye Olmayan Giremez.» tabelasıyla kendilerini halktan soyutlamakla ve bilmeyerek egemen güçlerin öğretmeni halktan soyutlama çabalarına katkıda bulunmaktadırlar.

Öğretmenlik, bazılarınca salt sınıf öğretmenliği olarak nitelendirilmekte, öğretmenin gercek görevlerinden olan halkın öğretmeni olma ilkesi tavsatılmaktadır.

Hata olarak kabul ettiğimiz bu örnekleri daha da çoğaltabiliriz.

Öğretmenin halk içinde değer kazanmasının en doğru ve biricik yolu, yukarıda sıraladığımız gibi küçük burjuva özlemlerimizden gelen hata ve eksikliklerimizi görebilmek ve giderebilmektir.

Genel Merkez Organları, örgüt içi eğitimde bu konuya ağırlık vermiş ve egemen güçlerin öğretmeni halktan soyutlamada yaptığı planlı çalışmayı gözler önüne sergilemeye çalışmıştır. «Öğretmenin halkla bütünleşmesi» gibi hayali öğretmen — halk karşıtlığını içeren yanlış bir sloganın peşinden gitmemiş, öğretmen ve halkın sorunlarının birlikte çözümleneceğini bilerek, öğretmen ve halk arasında yapay olarak yaratılan çelişmelerin giderilmesine, ya da asgariye indirilmesine çalışılmıştır. Hiç bir zaman halkın demokratik istemlerini dikkate almadan tavır takınılmamış ve pratikte öğretmenle halk arasında aşılmaz tepeler yaratılmamasına özenle dikkat edilmiştir.

12 Mart sonrası olağanüstü dönemden, devrimci niteliğinden ödün vermeden başarıya çıkan ve zengin deneyler edinen Türkiye öğretmenlerinin, önümüzdeki dönemde halkla ilişkilere daha ileri boyutlar kazandıracağı, sorunların çözümünde halkla omuz omuza mücadale vereceği inancı ve güveni içindeyiz.

GURBETTEKİ SANATÇI : FAHRİ ERDİNÇ

Mehmet KOÇ

Moskova'da bir duvar
Radi Fiş'in evinde (1)
duvarda fotoğraflarımız var
dizmiş bizi berber aynası süsler gibi
yanyana başbaşa içiçe
sen'li ben'li o'lu
bakıp duruyoz fotoğraflardan
kimimiz sağ kimimiz ölü.
İşte Nâzım, Sabahattin, Orhan Veli, O. Kemal
Nevzat da burda, Yaşar, Dağlarca ve Aziz de
kalımsızlığımız belli
ve de sırası yok bu işin ama
Orhan Kemal'den sonra galiba
gidiş sırası bizde.
Oysa bir öğüdü var ki Nâzım'ın
türküleşmiş dilimizde:
— Hiç ölünmiyecek gibi yaşanacak —
Yaşıyoruz biz de Radi'nin duvarında cümbür
cemaat
ve çalışıyoruz elbirliğiyle
«düşmana inat»
İşte çift sürüyor duvarda
ay boynuzlu arız öküzleri Balaban'ın
sürüyor ağa toprağını
ve bir kol geçiyor resimlerimiz üzerinden
çaprazlama
şöyle palamar bilekli bir kol
bileğin ucunda bir topuz yumruk
yumruğun ucunda nah şöyle bir başpar-
mak
— herhalde Mayakovski'ninki —
ve bu parmak dayanıyor
bir kurukafanın tâ burnuna
dedim ki bu neyin izdüşümü ey Radi
dedi ölüme meydan okumak denir buna.
Hizaya gelmiş değiliz fotoğraflarımızda
duvarda boy sırası kime lâzım
ama saygıda kusur etmemiş dizerken Radi
İşte kolbaşımız Nâzım
değilmi ki odur kavgada yoldaşımız
ve sanat mangasında onbaşımız.
(Fahri Erdinç, Yeni A Dergisi, Mart 1974)

Emperyalizmin ilk bunalımı, Birinci Dünya Savaşını doğurdu. Pazar ve ham madde kaynakları için döğüşen emperyalist ülkeler yeryüzünü kana buladılar. Savaş bir yandan dünya halkalarına ölüm, acı, yıkım açlık ve sefalet getirirken, bir yandan da savaşa karşı çıkan aydınların kıyılmalarına, sürülmelerine ve baskı altında tutulmalarına yol açtı. Alman ve İngiliz emperyalistlerinin oyunlarını sergileyen Osmanlı aydınları tutuklandılar, koğuşturmalara uğradılar ve Malta'ya sürgün edildiler.

Emperyalizmin 1929 - 30 bunalımı savaşsız geçiştirildi. Ne var ki tam olarak atlatılamadı. 1.38 lerden itibaren pazar, ham madde ve sermaye ihracı için emperyalistler yeniden kapıştılar. İkinci Dünya Savaşı patlak verdi. Yeryüzü gene kana bulandı. İnsanlık otuz milyon evlâdını kaybetti.

Genel olarak bütün dünyanın, özel olarak da ülkemizin aydınları ve yurtseverleri savaşa karşı çıktılar. Bu yüzden kıyıldılar, sürüldüler, öldürüldüler ve tutuklandılar.

Türkiye bu savaşa girmedi. Girmedi ama insanlığın ortak acılarından payına düşeni gereğince tattı. Savaş yılları savaş sonrası Türk aydınları için gerçek bir kıyım oldu.

Nâzım Hikmet otuz yıllara mahkûm edildi. Cahit Irgat, Aziz Nesin, A. Kadir, Emin Türk Eliçin, Enver Gökçe, Ahmet Arif, Hasan İzzettin Dinamo ve Fahri Erdinç bu dönemde dünyanın en kahırlı işkencelerine; açlığa, zulme, yoksulluğa, işsizliğe ve hapisliğe mahkûm edildiler. Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel, Niyazi Berkes ve Pertev Naili Borotav gibi bilim ve düşün adamları ülkeyi terketmek zorunda kaldılar. Behice Boran Üniversiteden atıldı. Dr. Şefik Hüsnü, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Esat Adil, Reşat Fuat Baraner gibi sosyalistler zindanları boyladılar. Büyük Türk yazarı Sabahattin Ali öldürüldü. İsmail Hakkı Tonguç ve Halil Aytekin gibi öğretmenler kıyıldılar. Tarihimizin en ulusal ve en özgün eğitim kuruluşu olan Köy Enstitüleri bu dönemde yozlaştırıldı ve **kapatıldı.**

GURBETTEKİ SANATÇI: FAHRİ ERDİNÇ

Fahri Erdinç bir köy öğretmenidir. Bütün öğretmenlerimiz gibi, ABC öğretmekten başka görevleri olduğunu bilen ve kurtuluş heyecanını taşıyan bir köy öğretmeni. Ve aydınlık,

KÖY ENSTİTÜLERİ

Cemil ÇAKIR

«Ulusal Kurtuluş Savaşımızın» kazanılmasından sonra kurulan Cumhuriyetin bağımsızlığımıza gölge düşürmeden, toplum yapısındaki feodal etkenleri bertaraf etmesi, sanayileşmeye hız vermesi, ulus olma sürecini tamamlaması, toplumsal yapıyı değiştirerek kalkınmayı sağlaması gerekliydi. Bu girişimleri gerçekleştirmede etkin olacak en önemli araçlardan biri de eğitimdi. Osmanlı toplum yapısı eğitimi yerine, cumhuriyet ilkelerinin yerleşmesine, üretimin artmasına, kaliteli iş gücü sağlanmasına, uluslaşmayı çabuklaştırmasına katkısı olacak bir eğitim sistemi uygulanmalıydı. 1935 yılına dek, sanayileşme ve eğitim alanında yapılan değişik uygulamalardan olumlu bir sonuç alınamadı; özel sektör girişimleri ve devletçiliğe dönüş çabaları gereken neticeyi vermedi. Halkın, bilhassa nüfusun çoğunluğunu teşkil eden köylünün okutulup yazdırılması için dışardan uzmanlar getirildi, raporlar düzenlendi, 3 yıllık (Köy Öğretmen Okulları, Tarım Çiftlikleri) kuruldu, okuma - yazma seferberlikleri, halkevlerinde eğitim çalışmaları yapıldı. Ama, bunların hiçbiri gereken yararı sağlamadı. Zaten sağlıyamazdı da...

Bir yol —azınlıkta da olsa— sömürüsünü köyün cahil kalmasında sürdürebileceğini çok iyi bilen dış ülkelerde okumuş eşraf çocukları (Köy, ulusal değerlerin, kültürün, adet ve geleneklerin kaynağı ve hazinesidir. Köylü, olduğu gibi kalmalı, okumamalı ve şehirleşmemeli, bunun aksi, ülkede işçi sınıfı doğar ve arkasından komünizm gelir.) düşünce ve endişesiyle tüm girişimleri saptırmıya ve yozlaştırmıya çalışıyorlardı. Köylünün okumasını istiyen aydınlar ise, köyü ve köylüyü tanımıyorlar, batı üst yapı eğitim kurumlarına benzerlerinden mezun olan öğretmenlerin köyü ve köylüyü ileriye ulaştırabileceğini sanıyorlardı. Halkı okutma seferberliğinde, en çok uğraşan ve emek harcıyan Mustafa Necati bile :

«Köye giden köy öğretmenleri, köyde uğraşmış efendiler değildir, özel yaşantıları köy hayatına uymaz, köylü öğretmenin özel yaşantısına karışmaz, öğretmen köylüye değil, köylü öğretmene uyacaktır. Ancak ilerleme bu suretle olur.» diyerek, tüm iyi niyetlerine rağmen, öğretmeni köy gerçeği ve köylü çerçevesi içerisinde göremiyor, bu tip bir öğretmenin köylüyü uyandırıp canlandırabileceğine inanıyordu.

Dışarıdan getirilen uzmanlar, ülkemizi, Türkiye Bağımsızlık Savaşının ve Politik Devriminin anlamını, mali imkânlarını, ekonomik ve sosyal yapıyı, Türkiye Cumhuriyetinin nasıl bir yapı üzerinde ve hangi hedefleri amaçlıyarak kurulduğunu bilmiyorlar veya bilmezden geliyorlardı. Bazıları «Öğretmen maaşları artırılsın, kitaplıklar kurulsun, Türk öğrencileri dışarı tahsile gönderilsin, bilgilerini artırıp geri dönünceye dek programlarda değişiklik yapılmasın» gibi önerilerde bulunuyorlar, bazıları ise, olanakları çok kıt ve sınırlı olan ülkemize mali kaynakları gerektiren eğitim raporları sunuyorlardı. Yerli aydınların ve yabancı uzmanların çoğunun önerdikleri, bürokratik, tüketici ve asalak insan yetiştirecek bir eğitim ve öğretim sistemiydi. Aslında bunların tümü Tanzimattan beri yapılan yanlışlıkların devamıydı.

Tanzimat hareketiyle batılılaşmaya hız veren, liberal ekonominin güçlenmesi, toprağın özel mülkiyetinin garantilenmesi, azınlıkların daha rahat çalışmalarının sağlanması biçiminde batının üst yapı kurumlaını devletin yozlaşmış üst yapı kurumlarına monte ederek, Osmanlı Hukuk ve Ekonomik düzeninde bir takım biçimsel değişikliklere giden Osmanlı aydını, bu değer sistemlerini yaymak ve benimsetmek için, gene batı tipi eğitim ve öğretim kurumu açmaya yönelmiştir. Bu girişimler çok küçük bir azınlığın güvenini sağlayan, halk kitlelerine hiç bir şey getirmiyen ve kazandırmıyan hareketlerdi. Batının değer ölçülerini değişmez gerçekler ve her zorluğu çözümler şekilde anlıyan aydın ve yönetici

---

kardeşçesine yaşanılacak bir Türkiye için yola çıkan bir köy öğretmeni.

Fahri Erdinç aynı zamanda onurlu bir Türk yazarıdır. Emperyalizmin ikinci bunalım döneminde (1938 — 1950) Türk Edebiyatına kazandırdığı özgün eserleriyle unutulmaz bir ad bırakmıştır. Ne var ki bütün aydınlık girişimlerin düşmanı olan çevrelerce cezalandırılmış, açlığa ve işsizliğe mahkum edilmiştir. En önemlisi de hayatına kastedilmiş ve Fahri Erdinç çok sevdiği yurdunu terketmek zorunda kalmıştır. 1948 yılından buyana Bulgaristan'da hasret gideren Fahri Erdinç'in öyküleri büyük bir kadirbilirlilik gösteren Hür Yayınevi tarafından DİRİLER MEZARLIĞI adıyla bir kitapta toplanmıştır.

Fahri Erdinç öykücü olduğu kadar mücadeleci ve mücadeleci olduğu kadar da ozandır. Emperyalizmin üçüncü bunalım dönemine girdiği, yüzlerce yurtsever gencimizin, sanatçının, düşünürün ve öğretmenin zindanlarda ömür tükettiği bir dönemde Fahri Erdinç yeniden okunmalıdır.

Selam olsun halk adına ömür tüketenlere, göz nuru dökenlere, hünerli elleriyle yaratanlara.

Ve selam bu yurdun öğretmenlerine.

Radi Fiş (1) Ünlü Rus Türkoloğu, Yazar Radi Fiş, Nâzım Hikmet'in arkadaşıdır.

kadro «geri kalmışlığı» asıl nedenlerine inemedikleri için halkın cahilliğine ve saf inançlarına yüklemekte, batı eğitim sistemi okutulacak halkımızın, uyanarak çağdaş uygarlığa ulaşacağını zannetmektedir.

Cumhuriyet kurulalı on yılı aşmıştır. Politik devrimi gerçekleştiren Mustafa Kemal ve arkadaşları halk yararına bir takım atılımlara girdiği feodal üst yapı kurumlarını tasfiye ettiği halde, «ulusal devrimi» alt yapıya indirgiyerek, üretim araçlarının mülkiyetindeki bir değişiklikle bütünleştiremediği için, halk katında cumhuriyetin kurulduğu yılların heyecanı azalmakta, yine sömürücü çevreler kımıldamaya başlamaktadır. Devrimcilik ve yeni harflerin kabulü ile yapılan gönüllü öğreticilik faaliyetleri kısa bir zaman sonra hızını kaybetmekte, köy toplumu, hâlâ cumhuriyetten önceki yaşantısını sürdürmektedir. Bu ortamda, ülke ve öncelikle köylerde ilk öğretim nasıl gerçekleştirilir, köy ve köylü nasıl uyandırılır? sorularına bir çıkış yolu aranırken, Köy Enstitülerinin kurucusu. İ. Hakkı Tonguç, 1933 te yayınladığı «İş ve Meslek Eğitimi» isimli kitabında şu görüşleri ileri sürüyordu :

«Soyut ve genel nitelikte bir eğitim yoktur. Son terakki asırlarının vasıtalarını gereğince kullanamadığımız için tabiattan istifade edemiyoruz. Bugünki okul sistemimiz milli bünyeye göre kurulmuş bir sistemden ziyade, Avrupa cemiyetlerine göre yapılmış teşkilâtın kopyası manzarasını arzetmektedir. Hayat bir kısım insanlara hemcinslerinden bir hayvan sürüsü gibi yararlanmaya uzun müddet müsaade etmez. Çocukları okutmak, onları ileri derecede müstahsil duruma getirmektir.» Tonguç, tarihi incelemelerden, kendi gözlem ve deneylerinden şu sonuçlara varıyor :

«Türkiye Cumhuriyetinin politik, toplumsal, ekonomik ve kültürel örgülerinin dayanağı olan köylü, ileri bir düzeye ulaştırılmadan ne kaynaşmış bir ulus, ne de ulusal bir ekonomi olur. Şehir toplumu, memleketin ekonomik hayatı ile bağını kaybetmiş haldedir. Köylü toplumu, şehirliye nazaran uygarlıkla daha kolay uyuşabilir. Örneğin, kadını toplumsal ve ekonomik hayattan uzaklaştıran köylü değil, şehirlidir. Durum böyle olduğuna göre, cumhuriyetin ve Kemalizmin odak noktası olacak köylüdür ve kurulacak Türkiye Eğitiminin yönünü, yönetimini köylü tayin etmelidir.»

Tonguç, köyü canlandıracak eğitimin taklitçi eğitim olmıyacağını anlamıştı. Ona göre köy eğitimi «İş hayatı içinde, iş vasıtasıyla, bilgiyi yaşıyarak ve iş yaparak öğrenmeyi» sağlıyan bir eğitim olmalıydı. Bu eğitimi yürütecek kişilerin köyün toplumsal ve ekonomik yapısında kalıcı olması, köylü ile bütünleşmesi gerekliydi.

1935 yılında Saffet Arıkan Milli Eğitim Bakanı olunca, İ. Hakkı Tonguç İlköğretmen Genel Müdürlüğüne vekaleten getiriliyor. Ve kısaca açıklamaya çalıştığım görüşlerini içeren bir raporu bakanlığa sunuyor. Şimdiye dek yapılan çalışmalardan olumlu bir sonuç alınmamış olması, ilköğretimin çözümü üzerinde önemle duran Atatürk'ün kolaylık ve destek sağlaması, Tonguç'a, görüşlerini uygulama olanağını ve ortamını hazırlamıştır.

Türkiye'de 50-60 bin yerleşme merkezinde bulunan köylerin çoğu nüfus ortalaması 150 - 400 arasında olup, buralara hiç el değmemiş, Türkiye'nin en kapalı yerleriydi. Bu köylerin, eğitim ve öğretim işlerine öncelikle el atmak gerekiyordu. Askerden çavuş ve onbaşı olarak dönen ve az çok okuma yazması olan ve aynı yerde oturan gençlerin, kısa bir kurstan geçirilip eğitmen olarak köylerine gönderilmesi uygun bulundu. Fakat, eğitmen konusunda bile bazı sorunlar çıkıyordu. Eğitmenlerin geçimleri nasıl temin edilecek, eğitmen köyde nasıl kalıcı duruma getirilecekti? İ. Hakkı Tonguç bunun çözüm yolunu köy - hoca ilişkilerinde buluyor. Acaba, hocayı köyde tutan ve etkin yapan hangi güç idi?

Hoca ile köylü, bir ücret karşılığında anlaşıyorlar ve anlaşma devam ettiği sürece hoca ücretini alıyor. Köyün oda ve cami tarlasından gelen gelir hocanın oluyor. Tıbbın köye ulaşmaması nedeni ile hastalara ücret karşılığında muska yazıyor ve okuyor. Bu duruma göre, üç türlü geliri olan hoca hem eğitimci, hem de yan geliri olan bir adamdır köy toplumunda. Onu, etkin yapan ve kalıcı kılın da daha çok ekonomik yanıdır. Bu gerçekten hareket ederek devlet ve eğitmen arasında bir ücret anlaşması yapılacak, deneme ve uygulama için verilen arazinin geliri de eğitmenin olacaktı. Ülkemizde, eğitmen denemeleri başarılı ve yararlı olmuştur. Köy Enstitüleri'nin hazırlık sınıfları «eğitmenli okullardan» mezun olanlarla dolup taşmıştır.

Köy Enstitüsü denemelerine ilk kez Kızılçullu ve Çifteler'de başlandı. Rauf İnan'ın yönettiği Çifteler, Emin Soysal'ın yönettiği Kızılçullu'dan daha başarılı oldu. Bunda, okul müdürlerinin eğitim görüşlerinin etkisi olsa gerek. Öz olarak anladığım kadarı ile Emin Soysal «Öğrenciler tekniği görsün, öğrenip öğretsin.» tezini savunuyor, örneğin; ağaç dikmesini öğretmek için bir kaç fidan diktiriyor. Rauf İnan ise «İnsan için gerekli olan özellikler, kazanılmış alışkanlıkların sonucundan başka bir şey değildir. Bu alışkanlıklarda temrinlerle ve bir çeşit temrin denen yaşanmayla sağlanır.» tezinden yola çıkarak ağaç dikme tekniğini gösterme ve öğretme yerine, öğretmen ve öğrencilerine binlerce ağaç diktirerek çorak toprakları ormanlaştırıyordu.

Tonguç, tüm denemelerinden sonra, köy eğitiminden ne anladığını ve ne anlaşılması gerektiğini 1939 yılında yayınladığı «CANLANDIRILACAK KÖY» kitabında şöyle anlatıyor :

«Köy meselesi, mihaniki bir surette köyün kalkınması değil, manalı ve sınırlı olarak köyün içten canlandırılmasıdır. Köy insanını hiç bir kudret, kendi hesabına istismar etmesin, köylüye uşak ve köle muamelesi yapılmasın. Köy meselesi, köyde eğitim de olmak üzere bu demektir.» Görülüyor ki, bazılarının değerlendirdiği gibi, Köy Enstitülerinin hedef körü körüne tekniğin de yardımı ile yalnız üretim yapan köylü değil, sosyal bilinç kazandırılıp ürettiği değerlere sahip çıkabilecek bir köy toplumu meydana getirmektir. Bu hedeflere ulaşmak için kurulacak Köy Enstitülerinin hukuki dayanağı olan yasa 17 Nisan 1940 yılında TBMM. de kabul ediliyor.

Dünyanın kaynaklarını, çalışanların alın terin

sömürme yarışında olan ülkelerin, halkları birbirine kırdırma ve boğazlatma savaşına girdiği bu yıllarda, Türkiye'de ilköğretim savaşı başlıyordu. Bu, asırlardan beri sömürülmüş, ezilmiş, harpte tüm yükler omuzlarında taşıtılmış, barışta uşak ve köle muamelesi yapılmış köylümüzü uyandırma ve canlandırma savaşıydı. Çok çetin ve güç olan bu savaşta yenmek, yenilmek de vardı. Çünkü, dostundan çok düşmanı vardı ve pusuda bekliyorlardı. Dünya ve ülke şartları, küçük burjuva aydın ve milliyetçilerinin, iktidarın bir kanadı olan bürokrasi ile ittifakı kavganın başlatılmasına yardımcı olmuştur.

Köy Enstütüleri kısa bir zamanda gelişti. İlk anlarda çekimser davranan köylü, sonraları seve seve çocuklarını enstitülere teslim ediyordu. Toplu yaşamanın, toplu üretim yapmanın ve kazanmanın, demokratik yönetimin, eleştiri ve öz eleştirinin ilk kez uygulandığı bu kurumlarda, köy çocukları bilgi ile beceriyi, işte eğitim ve öğretimi kaynaştırıp, yurda hizmet etmenin yarışı içindeydiler. Öğretmen ve öğrencilerin çalışmalarıyla «Modern bir köy» gibi kurulan ve geliştirilen Köy Enstitüleri, yakın çevresindeki köylerle ilişki sağlıyor ve gerekli köy çalışmaları yapıyordu. Günlük çalışma saatlerinin yarısı kültür derslerine, yarısı da sanat, teknik ve tarım işlerine ayrılıyordu. Haftanın belli günlerinde kollektif bir disiplin ve sorumluluk altında, yapılan ve yapılması gerekli olan işler tartışılıyor, herkes, özgürce fikrini söylüyor, alınan kararların uygulanmasına geçiliyordu. Yalnız öğretmen yetiştirmekle yetinilmiyor, mezunları ile ilişkilerini sürdürerek onların, okul, kurs, işlik, uygulama bahçeleri ve köylüyü uyandırma görevlerine de yardımcı oluyordu. Cumhuriyetin köylüye dönük, köylüye sosyal bilincin uyanmasını sağlıyacak modeli, teorisi kendimizin olan Köy Enstitüleri 1935 - 1936 ders yılından 1946 - 1947 ders yılına dek onbeş bine yakın eğitmen ve öğretmen yetiştirmiş, yarım milyonun üstünde köy çocuğu okula kavuşmuştur. Yılda üçbin öğretmen yetiştirilmesine göre plânlanmış, 1956 yılında tüm köylerin öğretmen ve okul ihtiyacının giderilmesi ön görülmüştür.

İkinci Cihan Savaşı sonucunun ülkemizde meydana getirdiği dalgalanmalar, Köy Enstitülerinin temeli olan Kemalizmi sarsacak olaylar yarattı. Emperyalizm, kalkınmasını gerçekleştiremeyen ülkelerde etkisini arttırmak için yeni şartlar hazırladı. Bağımsızlığını kan ile kazanmış ülkelerin sularına, bağımsızlık antlaşmalarını tanımayan devletin «Dostluk adına» savaş gemileri geliyordu. Enstitüleri kuranların gücü azalmış, ağırlıkları gitmişti. Yüzyıllardan beri halkımızın emeğini sömüren ağa, mütegallibe ve işbirlikçi sermaye üçlüsü tarafından yapılan saldırılar, son haddine vardırıldı. Köy Enstitüleri emperyalizmin de işine gelmiyordu. Çünkü, montaj biçiminde de olsa sömürüsüne tek başına aracı olacak güçler sanayi burjuvazisi gelişmeyen ülkelerde kendisine gerici müttefikler bulması lâzımdı. Bu da toprak ağaları, mütegallibe, ticaret burjuvası olabilirdi. Sınıfsal çıkarlarını sürdürmeleri için bu tip eğitim sistemi yıkılmalı, tüketici, kişiliksiz, iş ve çalışma hayatından uzak, yapıcı ve yaratıcı olmayan, gerçekleri göremeyen, doğa ve toplum olaylar olumlu bir şekilde yorumlamayan insan tipi yetiş ren bir eğitim sistemi oluşturulmalıydı. Böyle is yenlerin politik temsilcilerinden biri Milli Eğit Bakanı olmalı, önce Köy Enstitülerinin kurulup lişmesinde emeği geçenlerin ayıklanması gerekiy du. Bu görevi Reşat Semsettin Sirer yerine getir Sonra da «onarıyorum, islâh ediyorum» diye ens türleri klasik eğitim kurumu haline soktu. Ve 1950 iktidarı ele geçiren gayri milli güçler kuruluş am larından uzaklaştırdıkları Köy Enstitülerine bir ya ile «İlköğretmen Okulu» adını verdiler.

Köy Enstitüleri, köyden şehire göçün olmadı birbiriyle çatışan sosyal güçlerin yerini tam olar alamadığı, köyün kapalı bir toplum durumunda duğu, bu nedenlerle bürokrasinin iktidarda ağırlık bulunduğu, ulusal devrimin alt yapı devrimleri bütünleştirilemediği, köylünün uyanması için bu dan başka da gerçekçi çözüm yolu gösterilmediği dönemde, küçük burjuva aydın ve milliyetçileri iktidarın bir kanadı olan bürokrasi ile ittifakı n cesinde kurulmuştur.

Köy Enstitülerinin kuruluş amacı ve çalışı yöntemleri iyidir. Eğer, alt yapı devrimleri yap saydı, Örneğin; «Toprak devrimi ve ağır sanay geçiş» olsaydı Köy Enstitüleri daha başarılı olac iç ve dış güçlerin kapatmaya gücü yetmeyecekti. kadar insancıl ve iyi niyet olursa olsun alt yap inilmedikçe, eğitim de dahil üst yapıdaki tüm lımlar istenilen neticeyi vermiyor. Bunun en gü örneği ülkemizde Köy Enstitüleridir.

Köy Enstitülerin kapatılması ile bürokrat aydın ittifakı yıkılmış, bürokrasi egemen güçle yanında yer almıştır. Bundan sonra aydın kıyı hızlanmış, günümüze dek devam etmiştir. Ve ezil ler, demokratik uğraşı vererek iktidarda ağırlığ hissettirmedikçe, gerçek ve namuslu aydınlar hu yüzü görmiyecektir.

Köy Enstitülerinin kuruluş, gelişme ve kapa ma nedenlerini kendi zamanı içinde kısaca değerl dirmeye çalıştık. Bu değerlendirmemizde noksan lar, kusurlar ve hatta yanlışlıklar olabilir. Çün bu kurumlar hakkında çok yazı yazılmış, çok edilmiş, değerlendirmeler birbiriyle hayli çeliş olmuştur. Üzerinde bu kadar konuşulan ve yazı bu kurumlar, adı ile ve şanı ile tekrar açılmalı dır? Geçmişte, açılmasını isteyenler olmuştur, muştur ya, adı ile, sanı ile açılması için vurula balyozlar ilerici ve devrimcilerin kafalarına indi miştir. Kanımızca, bugünkü ekonomik ve toplum yapımızda, Köy Enstitülerinin aynı hali ile açılm söz konusu değildir. Çünkü, üretimin özelliklerin biri de, daima değişme ve gelişmesidir. Her üre biçimi, kendinden sonra gelecek üretim biçimini zırlar. Üretim araçlarına sahip olanlar istesin, i mesin bu böyle olur. Ülkemizde de bu kural işlen köylü açılmış, hareket ve nüfus yoğunluğu şehirl kaymıştır. Ve emekçi sınıf ve tabakalar, kendi mokratik düzenini kurduğu zaman, Köy Enstit rinde uygulanan çağdaş, ilerici ve üretici eğitim kelerinden de yararlanarak Türkiye eğitimin yö ve yönetimini tayin edecektir.

EĞİTİM ANLAYIŞIMIZ (*)

Gerek öğrenci akışının düzenlenmesi, gerek eğim programlarının hazırlanması konularında ayrınya girmeden önce temelde eğitim kavramını açığa karmak, toplumsal yerini saptamak gerekmektedir. unu saptadıktan sonra taslakla ilgili öneri ve eleşrilerimzie geçilecek; bu öneri ve eleştirilerimizde ıbemizin görüşleri sunulacaktır.

Genel anlamda eğitim, bireylerin düşünce ve davınışlarını İSTENEN YÖNDE değiştirmeyi, geliştireyi amaçlayan toplumsal bir süreçtir. Bu tanımmadaki istenen yön akvramının açıklık kazanması ğitimin toplumsal kurumlar içindeki yerini belirler. ğitimin uygulanmasında istenen yönü kim saptayaıktır? Elbette ki ülkede üretim araçlarını elinde ılunduran, giderek tüm politikaya egemen olan güç ıptayacaktır. Yani, üretim biçimi ve buna bağlı poıika kendine uygun eğitim sistemini getirir. Hiç bir izen; düşünce, duygu ve davranışta kendine ters işen insan tipini kendi eliyle yetiştirmez. Bu neınle bir ülkede egemen güçlerin incelenmesi ve sapnması, o ülkedeki çelişkilerin ortaya konması, uyılanan eğitim sisteminin de niteliklerini saptamaya :terlidir. Alt yapı adını verdiğimiz üretim biçimin, eğitim sistemi ve uygulamasına yaptığı etkiye en izel örnek Köy Enstitülerinin kapattırılışı, son yılrda Kuran Kursları ve İmam - Hatip Okulları gibi ırumların çoğalttırılmasıdır. Halen uygulanmakta an eğitim sistemimiz de özünde düzenin sürüp gitesinde yararı ve çıkarı olan güçlerin isteklerine uyın olup üretici değildir. Kuru ansiklopedik bilgileri ıtarma temeline dayanmaktadır. Demek ki eğitim ıtemi temelinde politik güç taşır. Üretmen halkıızın iktidar olmadığı ülkemizde üretici eğitim gerkleştirilemez.

Eğitimin iktidardaki sınıfın dünya görüşünü yeni ışaklara benimsetmek ve bu dünya görüşüne uygun ışaklara benimsetmek ve bu dünya görüşüne uygun san tipini yetiştirmekle görevli olduğunu kısaca rihsel örneklerle vurgulayalım.

Eski çağda, diğer sosyal kurumlar gibi, eğitimin ırevi; efendilerin efendi oldukları, kölelerin görevleıin onlara hizmet etmek olduğunu benimsetmek, ymak ve yığınların bu dünya görüşü çerçevesinde rtlandırmak olmuştur. Eğitim kurumları bu amahizmet ederken yalnız kalmamıştır, hukuku, ahlâ, dini de yanına almıştır.

Örneğin Hammurabi ve Solon yasalarına bakğımızda efendilerin sonsuz haklarının savunulduınu, kölelerin biricik erdeminin efendiye mutlak ıat olarak konduğunu görürüz. Köleler için «kenlerinden vazgeçemeyeceğimiz âletler» diyen Aristales, sınıflara ayırdığı toplumda üreticiler adını rdiği kölelerin tek görevlerinin en çok çalışmak duğunu «politea-devlet» adlı kitabında belirten Plan v.b. tüm çabalarında mevcut düzenin sürdürülesi amacına hizmet etmişlerdir.

Bunun yanında dinin görevi de hukukun savunduğu bu görüşü tanrı ağzından söylemek olmuştur. İlk çağ dinlerine baktığımızda gerek pagan, naturist, animist; gerek antropomorfist, politeist ve gerekse monoteist dinler değişik ağızlardan aynı şeyi tekrarlar.

«Efendi efendi, köle köledir.»

İlkçağın en ünlü okulları olan ve bugünkü akademilere, liselere adını veren Akademia ve Likeon gibi eğitim kurumlarında da aynı görüş savunulur. Bu görüşleri istenildiği biçimde savunmayan eğitimciler, örneğin Sokrates düzenin gazabına uğrar. Atina'ya yeni tanrılar getirmek ve gençliğin ahlâkını bozmak gibi suçlarla ölüme mahkûm edilir.

Ortaçağa baktığımızda bu çağın egemen sınıfı olan dünya derebeyleri (senyörler) müttefikleri olan din derebeyleri ile (rahiplerle) kendilerinin tanrının gölgesi olduklarını, serflerin (toprak kölelerinin) kendilerine hizmet etmekle yükümlü bulunduklarını hukuk, din, ahlâk, felsefe ve eğitim kurumlarına durmadan söyletirler. Bu kurumlardan hukukan görevi düzeni meşrulaştırmak, dinin görevi kutsallaştırmak, eğitimin görevi de bireyleri bu yönde şartlandırmak olmuştur. Mevcut zulüm düzenine doğrudan karşı çıkmadığı halde bile yaptığı bilimsel çalışmalar egemen dünya görüşü ile bağdaşmadığı için ünlü bilim adamları engizisyon mahkemelerinde yargılanarak korkunç cezalara çarptırılırlar. Örnek batıda Celile, Brunç; doğuda Hallacı Mansur, Şeyh Bedrettin, Nesimî, Pir Sultan gösterilebilir,

Bu gün içinde yaşadığımız kapitalist düzende ise insanın insan tarafından sömürülmesi ortadan kalkmadığı, yalnızca biçim değiştirdiği için; yani kadim çağın köle sahibi efendisinin, ortaçağın asil senyörünün yerini parababası burjuva aldığı için yukarda söylenenler bu çağ için de geçerlidir, doğrudur.

İlkçağın kölesinin, ortaçağın serfinin yerini günümüzde işçi sınıfı, yoksul köylü, dar gelirli tüm üretmen halk almıştır. Günümüzde de eğitimin ana amacı, her çağda olduğu gibi mevcut düzenin gerektirdiği insan tipini yetiştirmektir. Nasıl daha önceki çağlarda egemen sınıflar kendi çıkarlarıyla bağdaşmayan hertürlü bilimsel, hukuksal, ahlâksal, dinsel, felsefî çalışmayı, görüşü, eğitimi yasaklamışlarsa, en acımasız biçimde cezalandırmışlarsa günümüzde de bu aynen böyle olmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında aydın, Atatürkçü, devrimci, çağdaş bilimci dünya görüşüne inanan, savunan öğretmenlerimizin kıyımı; kitap çeviren yayımcının 37,5 yıl hüküm giymesi; ilerici gençliğin kışkırtıcı ajanlar sayesinde kırdırılması gayet doğal görülmektedir.

Uluslararası finanskapital, yani emperyalizm yüzyılımızın başında dünyanın mazlum halklarını bilfiil işgalle sömürgeleştirip soyuyordu. Bu arada 1914 sonrası bizim ülkemizide kan dökerek, ırza geçerek işgal etmişlerdir. Birinci ve ikinci emperyalist evren savaşlarında dünyanın mazlum halklarını silâhı ile

sömürgeleştiren emperyalizm silâhlı taktiğinde amaçladığı yararı sağlayamadı. Çünkü emperyalizmin namlusunu göğsünde, askerini namusunda, bayrağını göklerinde gören dünyanın mazlum halkları çarçabuk bilinçlendiler, örgütlendiler ve silâha sarılarak ulusal kurtuluş savaşları verdiler. Bu uğraşta ülkemiz dünya halklarına önder oldu. Kurtuluş savaşımızın yüce önderi M. Kemal Anadolu halkını örgütlemek için açtığı T.B.M.M. nin ilk söylevinde:

«T.B.M.M. hükümeti, milletin hayat ve istiklaline suikast eden emperyalist ve kapitalist düşmanların tecavüzatına karşı müdafaa ve harici düşmanlarla birleşerek milleti iğfal ve ifsada çalışan dahili hainleri tedip için orduyu tarsin etmeyi ve onu millet istiklalinin müttekası bilmeyi vecibe addeder» diyerek kurtuluş mücadelemizin amacını ortaya koydu. 1923 te savaş sonu kazanılan bağımsızlık, daha sonra gerek tek parti döneminin son yıllarında, gerek çok partili dönemde yeniden emperyalizmin tahakkümü sonucu bağımsızlık yitirildi. Ülkemizin ekonomisine, politikasına, kültürüne egemen olan emperyalizm elbette eğitimine de egemen oldu. Çünkü bu dönemde, özellikle ikinci emperyalist evren savaşından sonra emperyalizm taktik değiştirdi. Geri bıraktığı ülkelere bu arada bizim ülkemize de dış yardım kredi, yabancı sermaye, askerî teknik uzman, ikili anlaşmalar, ittifaklar, barış gönüllüleri, eğitim uzmanları, Holivud malı filimler, nüfus plânlaması, CİA ve FBİ ajanlarınca yazılan kitaplar, dergiler «görevimiz tehlike, uzay yolu, kaçak, tanrıların arabaları» safsataları, bulujin pantolon, kadın kilodu, jiklet, kullanılmış Amerikan eşyası satan Amerikan Pazarları v.b. biçiminde girmektedir. İlk işi halkımızı kafadan gayrımüsellah hale getirip sağmal sürü gibi istediği biçimde kullanmak mücadelesi olmuştur. Görüldüğü gibi günümüzde emperyalizmi en etkili ve geçerli silâhı düşünsel, kültürel silâh olmuştur. Çünkü emperyalizmin geçmiş dünya pratiği, fikren uyutamadığı, şartlandıramadığı ve sosyal körler ülkesi haline getiremediği pazarları yitirmekte olduğunu kanıtlamıştır.

Sömürdüğü ülkelerde emperyalizmin eğitime ne denli etken olduğunu ülkemizden şu örneklerle kanıtlayalım:

1 — 1968 ilkokul programının amaçlar kısmında istenen birey şöyle olacak:

a—) Kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir anlayış içinde bilgisini geliştirir.

b—) Kanun ve nizamlara mutlak saygılıdır.

c—) Hayvanları sever.

ç—) Teşebbüs yeteneği gelişmiştir.

d—) Tutumludur, geçimini düzenlemeye muktedirdir, yatırım yapmanın kişisel değerini bilir.

2 — Ülkemizce imzalanan 1946 Kahire anlaşması uyarınca Amerika ile Türkiye arasında 1949 yılında birlikte «Türkiyede Birleşmiş Devletler Eğitim Komisyonu» adıyla oluşturulan komisyon «T.C. Hükümeti tarafından sağlanacak paralarla finanse edilecek eğitim programının idaresini kolaylaştırmak için ihdas ve tesis edilmiş bir teşekkül olarak T.C. ve A.B.D. leri Hükümetleri tarafından tanınmıştır. Anlaşmanın 5. maddesine göre «Komisyonun dördü T.C. yurttaşı ve dördü de A.B.D yurttaşı olmak üzere sekiz kişiden oluşmaktadır. A.B.D.'nin Türkiyedeki diplomatik heyetinin başı komisyonun da başkanıdır». Alınan ve alınacak olan kararlarda oy hakkına sahiptir. T.C.'ne değil A.B.D.'nin Dışişleri Bakanına karşı sorumludur. Türk Hükümetinin himayesinde, hertürlü denetimin dışında, Türk eğitimi hakkında araştırma yapmak, bilgi toplamak gerekli Amerikan memurlarını uzman ve araştırmacı olarak okul, üniversite ve bakanlıklara yerleştirmek v.b. amaçlarla görevlidir. İlgi çekicidir ki Türk yurttaşı olarak bu komisyona atanan dört üyenin de Amerikalılarca kabul edilir kişiler olması gerekmektedir. Bu komisyon v.b. leri yirmiden fazla proje uygulamıştır. Bunlar arasında halen uygulanmakta olan ilkokul programı sayılabilir.

Bu örneklere bakıldığında bugüne dek ülkemizde emperyalizmin ortaklarının ve bunların siyasal organlarının her türlü devrimci çabaya, düşünce ve davranışa engel olmak istemeleri son derece doğaldır. Çünkü yığınların bilinçlenmesinden, dostu düşmandan iyi tanımasından ve çıkarı doğrultusunda örgütlenmesinden emperyalizmin ödü kopar. Bu nedenle onlar kırk milyon nüfusu dünyadan bihaber, Babil artığı hurafelerle, çağdışı düşüncelerle şartlayıp sağmal sürü gibi sömürüp oy davarı durumunda kullanmak isterler.

Halbuki çok çetin ve karanlık bir dönemin ardındara gelen siyasal organınız, tekelci sermaye dara gelen siz ve siyasal organınız, tekelci sermaye nin emrinde ve güdümünde olmayan, geniş halk kitlelerinin özgürlüğünü ve mutluluğunu savunduğu için umutları üzerinde toplayan bir iktidarsınız. Sayın Başbakanımızın da belirttiği gibi halktan yana, insanca, hakça bir düzen getirmeyi amaçlıyorsunuz. Bu uğurda yakın tarihimizde bundan öncekilerden farklı mücadele veren yeni bir iktidarsınız. Finanskapital ve ortaklarının aleyhinizde gösterdikleri her türlü çaba, engelleme halk düşmanlığının, demokrasi düşmanlığının bir sonucu olup, doğaldır. Özellikle son gensoru olayı bile tersten bakıldığında doğru yolda olduğunuzun kanıtıdır. Halkımız sizden bu uğurda yoğun bir mücadele beklemekte ve tüm demokratik örgütler bu arada biz TÖB-DER bu mücadelenizde sizi sonunadek destekleyeceğimizi bir kez daha belirtmeyi görev sayarız. Bunun için halktan yana uygulamaların eğitim alanına da yansıması dileğimizdir. Böyle bir eğitimin amacı; geniş halk kitlelerine ve onların yavrularına adaletli ve çağdaş eğitim olanaklarının sağlanmasıdır. Bu eğitimin içeriği de halkımızın bilinçlenmesi, tevekkül ve kadercilik görüşü yerine çağdaş, bilimci bir dünya görüşü kazanması, gerikalmışlığın kendiliğinden değil emperyalizmin sömürü alanı olmamızdan doğduğu görüşü doğrultusunda olmalıdır. Yine beklediğimiz eğitim yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızın her türlü sömürü ve çapuldan kurtarılıp millileştirilmesi bilincini işlemelidir.

KAPİTALİST ÜLKELERİN EĞİTİM SORUNLARI HAKKINDA ÖN RAPOR (*)

Çeviren : Şiar YALÇIN

Konferansa sunulan raporda, teknik ve meslekî öğretimin kapitalist ülkelerde yarattığı sayısız ve karmaşık sorunlara sadece değinilmiş ve özellikle üç nokta üzerinde durulmuştur.

1. Birincisi, teknik eğitimin, ekonomik dönüşümler ve teknik ve bilimsel devrimin başlangıcı karşısında gittikçe artan bir ilgi çekmekle birlikte, hâlâ eğitimin genel eğitime oranla daha az rağbet gören bir dalı olmaktan kurtulamayışı idi. Teknik ve meslekî eğitimin genel eğitimle bütünleşmesi sorununun her zamandan daha önemli olduğu bir çağda dahi durum budur. Bu olumsuz durumu çeşitli şekillerde izah etmek mümkündür :

— İlk başta, üretim faaliyetlerine hazırlayan teknik eğitim tipinin bizzat kendisi, kapitalist toplumda üretken emeğin düşük maddî ve manevî niteliğinin kurbanıdır.

— İkincisi, kültür dar ve sınırlı bir anlamda yorumlanmakta ve teknik eğitim, fen bilgileri, edebiyat, güzel sanatlar, fizik, yurttaşlık bilgisi, iktisat ve estetik gibi, çağımız kültürünün bir öğesi olarak telâkki edilmemektedir.

— Teknik eğitim, millî eğitim sisteminin üvey evladı sayılmakta ve bu yüzden de çağımızın ihtiyaçlarına cevap vermek için gerekli araç, gereç, ödenek, personel, aygıt ve dersliklerden yararlanamamaktadır.

— Son olarak, ağırlık taşıyan bir etken daha vardır : İşverenler, ya doğrudan doğruya, ya da hükümet aracılığı ile dolaylı olarak, teknik eğitim için salt faydacı doğrultuda amaçlar saptamaktadırlar. Teknik öğretim ayrıca, ilk ve orta okullar düzeyindeki yetersizlikten etkilenmektedir.

2. Yazılı raporda ileri sürülen ikinci düşünce ise şudur : bugün, eğitim alanında tekelci kapitalizmin yeni bir stratejisi ile karşı karşıya bulunmaktayız.

Yazılı rapordan pasajlar aktararak sorunun bu yönü üzerinde biraz daha uzun boylu durmak istiyoruz.

1961'de, OECD tarafından Washington'da şu konuda bir konferans düzenlenmişti : «Ekonomik kalkınma ve eğitim yatırımları politikası.» Bu konferansta, eğitim alanında uygulanacak politikalar saptanmıştı.

1961'de Washington'da toplanan Konferans, ekonomik ve sosyal kalkınmadaki günden güne artan rolü bilinen eğitime yapılacak yatırımların politikasını saptamayı amaçlamıştı. Gerçekte, OECD ülkesi kapitalist ülkelerin amacı kendi okul sistemlerini geliştirmek ve ihtiyaçlara oranla yetersiz bile olsa millî eğitim bütçelerini geniş ölçüde arttırmaktı.

12 yıl önce öne sürülen sorunlar şunlardı : «İlk, orta ve yüksek eğitim arasında yatırımları ne şekilde dağıtmak gerekir? Eğitim sistemi içinde, genel kültürün uzmanlık konuları ve ihtisas etütleri karşısındaki yeri ne olmalıdır.?»

Varılan sonuç —ve o günden bu yana bu ülkelerde yapılan okul reformları bunu göstermektedir— orta öğrenimin özellikle ilk kademesine (orta okullara) ağırlık verilmesi oldu.

Öte yandan, Avrupa Konseyi, bugünün sınaî zorunluluklarının mutlak ek eğitimi gerektirdiği sonucuna varmıştır.

1961'de dünya, meslekî öğretim sorunun en iyi çözüm yolunun «zorunlu eğitim süresini arttırmak (ve bu arada öğrencilerin çoğunluğunu son yılda meslekî eğitimden geçirmek) mi, yoksa daha iyi bir eğitim sistemi düzenlemek mi olduğu» sorusunu soruyordu. Daha iyi bir eğitim sisteminden amaç, teorik bir meslekî alıştırma ile sanayide sağlanan pratik yetiştirmeyi kapsayan kısmî ve çift programlı bir eğitim düzenidir. Bu ikinci halde bir sorun daha çıkıyordu ortaya : «Bu sistem okulun mu yoksa sınaî teşebbüsün mü denetiminde olmalıydı? Yani sistemin işleyişinden Eğitim Bakanlığı mı yoksa Çalışma Bakanlığı mı sorumlu olmalıydı?»

Bu soruların cevabı belli başlı ülkelerin okul politikalarında yansımaktadır. Örneğin, Fransa zorunlu öğretim dönemini uzatmış fakat Federal Almanya Cumhuriyetinin yetiştirme sisteminden de

---

Bu yapılamaz mı? Eğitim sadece alt yapıdan mı etkilenir? Bu soruya evet demek mekanik bir düşünce olur. Diyalektik düşünürsek eğitim gibi üst yapı kurumunun da etkiye tepki olarak alt yapıyı etkilemesi ve özellikle sosyal gelişmeyi, nicel birikimleri hızlandırması mümkündür. Yeter ki düzenleyici ve uygulayıcı olarak bizler düşünce ve davranışta üretici güçlerin gelişmesinden yana olalım. Eğitimi devrimci bilimin rehberliği ve ilkeleri ile yılmadan, korkmadan toplumcu bir amaçla uygulayalım.

İşte bu aşamada önemli olan ikinci husus eğitimin asıl unsuru olan öğretmen ve onun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, hukuksal koşullardır.

(*) 8.6.1974 Günü M.E. Bakanı M. Üstündağ'ın da katıldığı 9. Ulusal Eğitim Kurultayı ön toplantısında TÖB-DER Konya Şubesi adına yapılan konuşmadır.

(*) 1973 Haziranında Bükreş'te yapılan meslekî toplantıya esas teşkil eden belgelerden biri olan bu rapor Fernand HOSTALIER (Fransa Teknik ve Meslekî Eğitim Ulusal Sendikası Sekreteri ve FISE Yönetim Komitesi üyesi) tarafından kaleme alınmış olup burada bir özeti verilmiştir.

geniş ölçüde esinlenmiştir. İşveren çevreleri ile kamu kuruluşları arasındaki görev dağılımına gelince, bunu da bir çok ülkelerde görmek mümkündür.

Kapitalist ülkelerdeki çeşitli durumlar bir yana, çözüm yollarının teemmül ve araştırılmasında bazı ortak kavramlar, hiç değilse ortak bir yönverme mevcut bulunmaktadır.

Öte yandan, Ortak Pazar düzeyinde, yıllardan beri meslekî yetiştirme araçlarını «ahenkleştirme» amaciyle araştırmalar yapıla gelmiştir. Bu aslında kötü bir şey değildir; ancak dayandığı temelin iyi olup olmamasına bağlıdır.

Bu münasebetle Cizvit Papazı Reguzzoni'nin, Ortak Pazar ülkelerinde eğitim reformu konusundaki tezinin sonuç kısmında yazdıklarını hatırlamak yerinde olur :

«Bunun içindir ki, AET içinde eğitim reformları üzerindeki bu araştırmamızın sonuna gelirken, şu varsayımı öne sürebileceğimizi sanıyoruz : Gerek Bremen planına (Almanya), gerek Belçika'daki gözlem ve yön verme dönemine, gerek Fransa'daki Langevin - Wallon projesine, gerek İtalya'da Donini'nin «tek okul» projesine, gerekse Luxemburg ve Hollanda'da girişilen reform teşebbüsleine karşı ileri sürülen itiraz ve muhalefetin temel nedenini kitlelere verilen iktidarın (en geniş anlamda) yarattığı korkuda aramak gerekir.»

Şimdiye dek önerilen reformlar hep ilerici nitelikte olmuşlardır. 1970 Haziranında, Paris'te ikinci bir OECD konferansı toplanmış ve «1970 - 1980 yılları arasında Eğitim Politikası» konusunu tartışmıştır. Buna atıfta bulunmaktan maksadımız, bu konferansın belgelerinde ve Fransa'nın bugünün okul politikasında —daha başka ülkelerde de olduğu gibi— egemen sınıflarımızın eylemine yön veren bir dizi eş doğrultuda fikir ve eğilimlere rasladığımızı belirtmektir.

1961 Washington Konferansında varılan genel sonuç şu olmuştu : Eğitim alanına yatırım yapmak kaçınılmazdır, çünkü eğitimin ekonomik ve sosyal kalkınmadaki rolü günden güne artmaktadır. Oysa, 1970'de Paris'te işin rengi değişmişti. Eğitimde fırsat eşitliği sorununa çözüm bulmanın, yıllardan beri savunulduğunun tersine, okul alanını aştığı artık inkâr edilemez. Bu ekonomik, politik ve sosyal yapılara bağlı bir sorundur.

1970'de şöyle denilmişti : «Biraz düzensiz bir büyüme süreci eğitimi öyle bir noktaya getirmiştir ki, ekonomik talep tek varlık nedeni olarak kabul edilemez. Öte yandan, 1960'ların bireysel ve sosyal tercihleri, yetenek ve niteliklerin toplum ve ekonominin ihtiyaçlarına cevap vermekten gittikçe uzaklaştığı bir yapıya yol açmıştır. Böylece mesele büyüme sürecinin başlatılması sorunu değil, bu büyümeye hâkim olmak ve onu mümkün mertebe bugünkü nitel amaçlarına yaklaştırmaktır.»

Bu nitel amaçlar nelerdir?

«Kaynak ve fırsatların daha iyi dağıtılmasından ve bunların gelişmesine genel olarak katkıda bulunmaktan» söz edilmektedir. Gerçekten, «emek pazarının özellikleri ile okuldan ayrılan ya da diploması olanların nitelikleri arasındaki çelişkinin sonucu olarak yapısal sorunların sayısı ve vahameti günden güne artmaktadır.»

Ancak eğitim yapılarını emek pazarının daha dalgalı ve kararsız yapıları üzerine bindirmek oldukça zordur.

«Önümüzdeki yıllarda eğitim politikası alanında bir ikame stratejisini oluşturabilecek şey, emekçilerin sürekli olarak eğitilmesidir.» OECD bu konuda «tazelenen eğitim» kavramını geliştirmiştir (yani, ömür boyu yenilenen bir eğitim).

İkinci teknik ve bilimsel devrim eğitim alanında yeni bir kavrama yol açmıştı : **Sürekli eğitim**

Bilginin durmadan ve büyük bir hızla genişlemesine paralel olarak, bütün bir ömür boyunca yeterli olmak üzere bir defaya mahsus olarak edinilen bilgi çağı ve bu ilkeye dayanan okul ve Üniversite çağı çaresiz sona ermiştir. İşçi zaman zaman işyerini değiştirmek, insanoğlu (çevresine intibak edebilmek için) ömrü boyunca öğrenmek zorundadır. Bir anlamda sürekli eğitim için büyük bir okul olan işçi sendikaları hareketi çoktan beri bu gerçeğin farkında bulunmaktadır.

Çağımızın objektif gerçeklerinden biri işte budur : Eğitimin, halk eğitiminin bu yeni boyutları geleneksel okul, üniversite ve meslekî yetiştirme kavramlarını yeniden gözden geçirememizi zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda, eğitim sorunlarının sadece nicel açıdan ele alınamayacağı bir gerçektir. Yani yetiştirilecek öğrenci sayısı, okul binaları, öğretim personeli ve ödenek gibi maddî sorunların çözümlenmesi yeterli değildir. Ne var ki —ve işte bu nokta öğretmenleri ve işçileri kapitalist ülkelerde işverenler ve hükümetler tarafından formüle edilen politikalardan uzaklaştırmaktadır— sorunun nitel yönleri nicel yönlerinin dışında düşünülemez.

OECD tarafından sürekli eğitimin bir biçimi olarak tavsiye edilen «tazelenen eğitim» deyince ne anlıyoruz?

Paris konferansının amacı, gençlerin eğitim süresine bir sınır çizmek ya da hayatın sonraki safhalarında eğitim için kaynak aktarmaktı. Diğer bir deyişle, başlangıç eğitiminden zaman ayırıp bunu sürekli eğitim için kullanmak söz konusu idi. «Öğrenime devam etme imkânının daima mevcut bulunduğu inancı, gençlik yıllarında eğitim talebini azaltacaktır.» Bir çok kapitalist ülkelerde, ve bu arada 6. plâna göre Fransa'da, yüksek öğretimin süresini kısaltmak fikrinin temel bir tercih olarak ele alınmış olması sadece bir raslantı değildir.

Böyle bir eğilim sadece yüksek öğretim seviyesinde öngörülmüş değildir. Sözü geçen 6. Fransız planı teknik öğretim seviyesinde de, sürekli bir bilgi kontrolü sistemini öngörmekte, ve böylece, ilerde sürekli eğitimden yararlanabilmek umudunu taşıyan bir kısım öğrencilerin başlangıç eğitiminden muaf tutulabileceklerini hesaplamaktadır.

Bu ise bugünkü sistemin belirgin niteliğini oluşturan yetersizlik ve eksikliklerine geri dönmekten öte bir anlam taşımayacaktır.

OECD'nin tazelenen eğitim konusunu ele alan diğer bir yayınında ise, izlenen amaç şu şekilde tanımlanmaktadır : «Bugünkü eğitim sistemi yeterli

kadar esnek değildir ve hiç değilse kısa vâdede emek pazarında baş gösteren değişikliklere ayak uydurmak yeteneğinden yoksundur.»

Ve arkasından şu tavsiyede bulunulmaktadır : «Esnek bir eğitim sistemine her zamandan daha çok ihtiyacımız vardır. Teknik ilerlemenin gereksinmelerine çabuk intibak ettirilebilecek, ve gerekli anda gerekli insanlara istenilen tipte bir eğitim sağlayacak bir sisteme.»

Ancak gerekli anın hangisi olduğuna, kimlerin eğitileceğine ve bunun ne tarz bir eğitim olacağına kim karar verecektir? İşte bütün sorun buradadır. Böyle bir eğitim kavramı beraberinde belirli düşünceler ve varsayımlar getirmektedir.

Paris konferansında ifade edildiği gibi, «mesele eğitim sistemine rekabet kavramını sokmak ve anababalara en etkin saydıkları eğitim kurumlarını seçmek hakkını tanımaktır. Bu aileleri seçtikleri eğitim hizmetlerinin bedelini ödemek zorunda bırakan bir «bono» sistemi olacaktır. Bu çözüm yolu aşağıdaki düşüncede de ifadesini bulmaktadır. «Belirli bir zorunlu eğitim süresinden sonra, gençlere değer birimlerini temsil eden bonolar verilebilir ve bu onlara lise sonrası için tüm çalışma hayatlarına dağıtılacak belirli süreli bir eğitimden geçmek hakkını bahşedebilir. Ve okul plüralizmi kavramı rekabete dayanan yetiştirme sistemine karşı bir alternatif olarak ileri sürüldüğüne göre, öğrencilerin (ve ailelerinin) kendi öğrenim masraflarına daha geniş ölçüde katılmalarını ve sanayi sektörünün de eğitimi finanse etmesini niçin teşvik etmeyelim?»

Kapitalist teşebbüslerin eğitim ve yetiştirme sistemine ithali, «rekabet ve yetiştirme pazarı» denilen bu kavramın bir parçasını oluşturmaktadır. Bu deyim Fransa Millî Eğitim Bakanlığının bir genelgesinde kullanılmıştır. Paris Konferansı ayrıca şöyle demektedir : «Eğitim politikası, sanayi kolları, yerel topluluklar ve meslekî dernekler arasında çeşitli etkinliklerin gelişmesini sağlayacaktır.»

İşte bugün bir çok sanayileşmiş kapitalist ülkelerde meslekî yetiştirme alanında rasladığımız olgu budur.

Bu düşünceler ayrıca UNESCO tarafından Edgar Faure'un başkanlığında kurulan uluslararası komisyonun raporunda da yer almış ve yayınlanmıştır.

Bu önemli raporda, bizim de katıldığımız ve yıllardan beri savunduğumuz düşüncelere yer verilmiştir.

Ancak, kapitalist ülkelerin eğitimcileri ve sendikacıları olarak, sosyal ilişkiler gerçeğini bir yana itemeyiz. Onun için bu raporda «teknik yetiştirme sorumluluğunun münhasıran, ve hattâ esas itibariyle, okul sistemine dayanmaması gerektiğini ,okulların yanısıra iş çevrelerinin ve diğer teşebbüslerin, okul - dışı faaliyetlerin de bu sorumluluğu paylaşması, ve eğitimcilerin, ticaret ve sanayi liderlerinin, işçilerin ve hükümetlerin hep birlikte bu amaca hizmet etmeleri lâzım geldiğini» okuduğumuz zaman, bu ssitemin bir kaç yıldan beri ülkemizde uygulanageldiğini, ancak işçi, eğitimci, okul ve Üniversite öğrencilerinin bundan hiç bir somut yarar sağlamamış olduklarını görmezlikten gelemeyiz. Teşebbüslerin «tüm eğitim sistemi içinde bir temel unsur» haline getirilmesi gerektiği yolunda telkinler, daha uzun sürelilere paralel olarak kısa süreli eğitim devrelerinin getirilmesini tavsiye etmek, «iş pazarı gereklerine itinalı bir şekilde adapte edilmiş»yetiştirme kurumlarından söz etmek, halkın eğitim için özel vergiler ödemekten kaçınmadığını ve buna karşı çıkmadığını ileri sürmek, bütün bunlar ister istemez bizde bazı kuşku ve kaygılar yaratmaktadır.

Bunu vurgulamak, ve gençlerle işçilerin yetiştirilmesine ilişkin çeşitli sorunların çözüm yollarının ekonomik, politik ve sosyal rejimlerin özel niteliklerini hesaba katmak zorunda oldukları gerçeğini belirtmek istedik.

Kapitalist ülkelerde, söz konusu çözüm yolları elbette sanayi çevrelerinin politik ve ekonomik düşüncelerine tekabül etmektedir.

Bunlar devlet tarafından finanse edilen kamu kuruluşları ile özel kuruluşların birbirlerine gittikçe daha sıkı bir şekilde kenetlenmesine yol açmaktadır.

Böylece Fransa'da, işverenin yanında çıraklık kanunen normal bir eğitim şekli sayılmış ve kamu desteklenmelerinden yararlandırılmıştır. Ayrıca, özel teşebbüsler işçilerin yetiştirilmesine malî katkıda bulunmak zorunda oldukları takdirde, Başbakanın emrindeki bir özel fondan kredi almak olanağına sahiptirler. Bu da bu tür sorunlara verilen önemi göstermektedir.

Kamu kuruluşlarına gelince, bunlar işverenlerin çıkarlarına tâbi bulunmaktadırlar. Çünkü ya işverenlerin geniş ölçüde temsil edilmekte oldukları çeşitli kuruluşlar aracılığı ile, ya da kontrolleri altında bulunan hükümet politikası yolu ile, meslekî eğitim ve yetiştirme tekelci kapitalizmin amaçlarına göre biçimlendirilmiştir.

Bundan doğan sonuçların bazıları ise şunlardır : Eğitim ayırımcı bir yapıya sahip olmakta, büyük teşebbüslerin ihtiyaçlarına uygun olarak son derece kısa süreli bazı meslekî yetiştirme kursları geliştirilmekte, orta dereceli ve yüksek öğretim kısa ve uzun süreli eğitim olarak ikiye ayrılmakta, birinden ötekine geçme olanağı tanınmamakta, sadece istenilen niteliklerin çeşitli seviyelerine uygunluk aranmaktadır.

Ancak bu reform ve yapılar belirli politik çıkarlara da tekabül etmektedir. «Metre International» idare meclisi başkanı tarafından kaleme alınan ve «Le Monde» gazetesinde yayınlanan bir bildiride aynen şöyle denilmektedir : «Meslekî yetiştirme sadece bilgiyi değil, aynı zamanda tutum ve davranış değişikliklerini de dikkate almalıdır.»

Bu özellikle mühendisler, teknisyenler ve orta ve yüksek seviyede yöneticiler gibi işçilerin yanısıra sendikal mücadelelere gittikçe daha çok sayıda katılan kimseler bakımından özellikle doğrudur; fakat işverenlerin özel teşebbüsle gitgide bütünleştirmek istedikleri işçiler için de doğrudur.

Sosyalist ülkelerde bu sorunun tamamen farklı bir açıdan ele alındığı açıktır, zira bu ülkelerde tüm teşebbüslerin sahibi toplumdur ve eğitim ile teşeb-

büsler arasındaki gerekli ilişkiler, daha önceki raporlarda belirtildiği gibi, doğru, sağlıklı ve verimli temellere dayanmaktadır. Ancak bizce, kapitalist rejimler çerçevesinde dahi okullarla sanayi, üniversitelerle sanayi arasında ilişkiler kurulabilir ve kurulmalıdır. Yeter ki, eğitim işverenlerin çıkarlarına hizmet edecek bir biçime bürünmesin, onun emrine girmesin, yani öğretmenlerle işçilere eğitimin kontrolu ile ilgili ciddi güvenceler verilsin.

3. Bu girişte sözünü etmek istediğim üçüncü ve son fikir ise şudur : Teknik yetiştirme ve genel eğitim sorunları işçiler arasında gittikçe daha büyük bir önem kazanmakta, bu da eskisine oranla çok daha sağlıklı ve geniş bir taban oluşturmaktadır; öte yandan, ana - babalar ve gençler de gittikçe daha geniş ölçüde sorumlu eylemlere katılmaktadırlar.

Sermayenin vasıflı işgücünü tasfiye etmek, ve onu sadece yeni uzmanlaşan bazı işçilerin daha az vasıflı emeği ile çok yüksek vasıflı kafa emeği (entellektüel işgücü) arasındaki kopmanın yoğunlaşan bir biçimi olarak göstermek eğilimine rağmen, eğitim ve kültür talebi gittikçe armakta, yeni boyutlar kazanmaktadır. İşçiler, işyerlerinde bazı bilgiler edinmek suretiyle vasıf ve yeteneklerinin ancak çok küçük bir kısmını geliştirebilmektedirler. Teknik değişikliklerin hızı ve kapitalist yoğunlaşma bir çok işçilerin kendi iş kollarındaki yeteneklerini birdenbire yitirmelerine yol açmaktadır. Bu itibarla, temel bilgi ve sürekli eğitim kazanılmasını sağlayacak bir yetiştirme sistemine eskisinden çok daha fazla ihtiyaç vardır. Ancak bu sayede bir uzmanlık dalından başka bir uzmanlık dalına geçiş mümkün olabilir.

Kapitalist ülkelerin bir çoğunda, işverenlerin yeni nitel ve nicel talepleri ile işçilerin eylemlerinin ortak etkisi bir takım akdî ve kanunî tedbirlere yol açmıştır. 1964'de İngiltere'de kurulan Sanayi Yetiştirme Kurulu, Batı Almanya'da çıkarılan 1969 tarihli kanun, 1970'de Fransa'da işçilerin yetiştirilmesi ve meslekî yeteneklerinin arttırılması amaciyle imzalanan 9 Temmuz tarihli Mesleklerarası Anlaşma ve 1971 Temmuzunda bu anlaşmayı izleyen kanunları bunu kanıtlayan örneklerdir.

58. ILO konferansının toplandığı şu sırada, eğitim sorununun ve işçilerin iş saatleri içinde eğitilme olanaklarının tartışılması çok anlamlıdır.

1986'de Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu tarafından İtalya'nın Torino kentinde düzenlenen Konferans, meslekî yetiştirme statüsünde bunu açıkça belirlemiştir.

Buradaki delegleri (ve de okuyucularımızı) bu statüyü incelemeye davet ederek burada sadece giriş kısmından bir pasajı aktarmak istiyoruz :

«Bugün tanık olduğumuz geniş kapsamlı değişiklikler karşısında, meslekî yetiştirme, etkin olabilmek için, işçilere dar uzmanlık yerine yeni bilimsel ve teknik kavramları geniş ve açık bir şekilde edinmek olanaklarını tanımalıdır. Genel bir bilimsel ve politeknik kültür böyle bir meslekî yetiştirmenin temelini oluşturmalı, ve böylece teknik alandaki değişikliklerin işçilerden yeni bilgi ve davranışlar istediği ölçüde onlara meslekî nitelik ve yeteneklerini yenilemek, geliştirmek ve arttırmak olanakları sağlanmalıdır.

Böyle bir içerik kapsayan bir meslekî eğitin tüm işçilere eğitimin her seviyesine ulaşabilme ol naklarını sağlayan bir eğitim sistemi içinde bütü leştirilmelidir.

Eğitimin demokratlaştırılması sadece sosy adaletin bir gereği olmakla kalmayıp, aynı zamanc halkların teknik ve bilimsel devrimin insanoğlur açtığı yeni ufuklara ulaşmalarını, bunun meyveleri den yararlanmalarını sağlayacak en önemli ön koşu lardan birini teşkil etmektedir.

Tüm işçiler, kadınlar, gençler, kıdemli ve eme tar işçiler ve sakatlar yeteneklerini en yükse düzeye çıkarmak ve böylelikle ülkelerinin sosya ekonomik, politik ve kültürel hayatında yaratıcı b rol oynamak imkânına kavuşturulmalıdırlar. Onlar yaşadıkları çağın en yüksek kültür düzeyinde e geniş refah ve en iyi yaşam kapılarını açan sürek bir eğitimden yararlanmak olanağı tanınmalıdır.

Meslekî eğitim görme ve yeteneklerini geliştirm hakkı, daha geniş bir kültür edinme hakkı tüm işç lerin ve sendikal örgütlerinin temel taleplerini teşk etmekte, yaşama ve çalışma koşullarının iyileştiri mesi ve özellikle iş saatlerinin kısatılması, ücretleri ve boş zamanların arttırılması taleplerine yakında bağlı bulunmaktadır.

Tabiî kapitalist ülkelerde, gerçeklerin bu ilkel rin uygulanmasından ne derece uzak kaldığını gö memeye imkân yoktur. Bunun içindir ki, başta gen lik olmak üzere, okul ve üniversite sistemi ve me lekî yetiştirme sistemi sorunu üzerine gittikçe dah çok sayıda kimseler artan bir ilgi ile eğilmektedirle

Eğitimin amacının insanları hayata ve çalışmay alıştırmak olduğu ve özellikle Üniversitenin tekn lojiye açılması gerektiği fikri günden güne güç ka zanmaktadır.

Özellikle orta dereceli öğretimin ilk kademesi il ilgili çeşitli reformlar tüm Avrupa ülkelerinde ara tırma konusu olmuştur. Bu araştırmalar, sayısı projeler, lise ve üniversite öğretimi ile ilgili kökl kararlar, kapitalizmin, diğer alanlarda olduğu gib eğitim alanında da içinde bulunduğu çelişkiler ka şısındaki endişe ve şaşkınlığını kanıtlamaktadır.

Sorunun kökenlerine inmenin zamanı gelip ça mıştır. Amerika'daki okul sistemi üzerinde yakı zamanlarda düzenlenen bir raporun aşağıdaki sonu kısmı bu gerçeği vurgulamaktadır :

«Şimdiye kadar benzeri görülmemiş bir buna lımla karşı karşıya bulunan Amerikan okul sistem şaşkına dönmüştür. Sosyal, teknik ve yöresel ada letsizliklere dayanan bir toplumun çelişkileri, ana şik kentleşme ve ırk baskıları altında ezilen bu sis temin, karşılaştığı sorunları çözümlemeye ne olanak ları ne de gücü vardır, ve hayal kırıklığına uğraya rak da olsa farkına varmaktadır ki, para ve gelişmi teknoloji, sosyal ve politik niteliği ağır basan bi buhranı yatıştırmaya yeterli değildir.» (Frédéri Gaussen : L'Ecole Américine dans la ganrène de villes — Kentlerin kangreninde Amerikan Okulu — «Le Monde» 27 - 29 Nisan 1973.)

Eğitimciler , gençler ya da işçiler bu bunalımı tel başlarına atlatamazlar, bunun için tüm demokratil güçlerle birleşmeleri şarttır.

ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ [*]

Avukat Halit ÇELENK

Bazı kavramlar vardır. İlk bakışta «Soyut» görüntülüdür. Dış âlemde nesne'leri, somut varlıkları yokmuş gibi gelir insana. Adalet, eşitlik, sayı, Tanrı kavramları gibi. Özgürlük kavramı da bu tür kavramlardan biri. Ama yanıltıcıdır bu görünüş. Bütün bu kavramların doğada ve toplumda yani dış âlemde varlıkları, kaynaklandıkları nesneler var. Bu kavramların kökenine inilince, özellikle tarihsel bir inceleme yapılınca soyut görüntü dağılır. Somutluk ortaya çıkar.

Çünkü dışarıda nesnesi olmayan hiçbir kavram insan dimağına yansıyamaz.

Özgürlük kavramı da böyle. Bu kavram kökenini sınıf ilişkilerinden, sınıfsal mücadelelerden alır.

Özgürlük mücadelesi sınıflı toplumlarla yaşıttır. Bu mücadele tarih boyunca köleler tarafından efendilere, serfler tarafından beylere, işçiler tarafından patronlara ve geri bırakılmış ülke halkları tarafından emperyalist ülkelere karşı verilegeldi. Mücadele bu gün de sürüyor. Ve sınıfsız bir toplum aşamasına ulaşıncaya dek sürecek.

Yurdumuz da onyıllardır bu mücadelenin içinde. Daha öncesine gitmeden 1950 - 1960 döneminden bu yana meydana gelen gelişmeleri hatırlamakta yarar var. Bu dönemde, Anayasayı ihlâl eden ve yasa dışına düşen bir siyasal iktidara karşı 27 Mayıs hareketi gerçekleştirildi. 1961 Anayasası bu hareketin en önemli ürünü oldu. Bu Anayasa yeterli bir kurucu meclis tarafından hazırlanmış, halk oylamasına sunulmuş demokratik hak ve özgürlüklerin önemli bir bölümünü kapsıyan bir Anayasa idi.

Yabancı sömürgen sermaye 1945'lerden itibaren özellikle ikili anlaşmalar yoluyla Türkiye'ye girdi. Önceleri DP'nin daha sonra da onun bir devamı olan AP'nin temsil ettiği egemen sınıf, yabancı sermayeyle ortaklaşa yurdumuzda bir sömürü düzeni kurdu.

27 Mayıs hraeketinden sonra 1961 Anayasasının getirdiği yeni kurumlarla temel hak ve özgürlükleri kendi sınıfsal çıkarları açısından zararlı ve sakıncalı gören egemen çevreler, bir karşı devrimin hazırlıklarını başlattılar ve sürdürdüler. Gerçi 27 Mayıs hareketi siyasal bilim yönünden bir devrim niteliği taşımıyordu. Siyasal iktidarın sınıfsal temelinde bir değişiklik olmamıştı. Ama 27 Mayıs Anayasasının getirdiği hak ve özgürlükler ile yeni kurumlar, Anayasanın ve halktan yana devrimci güçlere gelişme ve ülkenin kaderinde söz sahibi olma olanakları sağlıyordu. Bu da egemen sınıf ve temsilcilerinin çıkarlarına ters düşmekteydi. Bu gidişe dur demek için adetâ bir karşı devrim hareketi hazırlandı.

12 Mart öncesi dönemde bu nedenlerle Anayasaya karşı çıkıldı, bu temel yasanın emrettiği reformlar bir kenara itildi. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay suçlandı. Danıştay kararları uygulanmadı. Devrimciler, Atatürkçüler, yurtseverler üzerinde yoğun bir baskı rejimi kuruldu. 30'a yakın genç sokak ortalarında öldürüldü. Katiller meydana çıkarılmadı. Çünkü suçlu siyasal iktidardı. Anayasayı, temel hak ve özgürlükleri savunanlar ağır şekilde suçlandı, tutuklandı, mahkemelere sevkedildi, coplandı, öldürüldü. İkili anlaşmalar ve bu anlaşmaların uygulamaları yurdumuzu yarıbağımlı bir ülke haline getirdi.

Dışa bağımlı tekelci sömürgen sermaye çevreleri 1961 Anayasasını ortadan kaldırmak, onu etkisiz hale getirmek ve kendi egemenliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmek için hazırlıklarını tamamladılar. Böylece 12 Marta gelindi.

12 Mart'ın ilânından sonra karşı devrimci güçler harekete geçtiler. 12 Mart, kendi hukukunu da birlikte getirmişti.

12 Mart Hukuku:

İşe temelden başlanıldı. Önce Anayasa ele alındı ve lüks ilân edildi. Halkımız bu Anayasaya lâyık değildi. Ona böyle geniş hak ve özgürlükler verilemezdi. Türkiye halkını suçlayan ve küçük gören bir gerekçeyle 1971 Eylülünde ve 1973 Martında Anayasanın Temel Hak ve Özgürlükler ve Yargı ile ilgili 60 maddesi iki kez değiştirildi. Ve Anayasaya yeni geçici maddeler eklendi.

Anayasa değişiklikleri 1961 Anayasasını tanınmaz hale getirdi. Anayasa Mahkemesinin yetki ve görevleri kısıtlandı, Temel Hak ve Özgürlükler sınırlandı. Kamu görevlilerinin sendikal hakları ellerinden geri alındı. «Tabii Hâkim» esası ortadan kaldırıldı.

Değiştirilen bu Anayasaya paralel olarak yeni yasalar getirildi ya da mevcut yasalarda değişiklikler yapıldı.

Yürütme organına bağımlı, bağımsızlıktan ve teminattan yoksun ve genel mahkemelere güvensizliğin bir ifadesi olan özel Devlet Güvenlik Mahkemeleri kuruldu.

Dernekleri etkisiz ve çalışamaz hale getiren yeni bir Dernekler Yasası kabul edildi.

«Yargı Birliği» ne aykırı, Danıştay'ın dışında yeni bir Askerî Yüksek İdare Mahkemesi kuruldu.

Sıkıyönetim Yasası değiştirildi. Sıkıyönetimin kalkması halinde, Sıkıyönetim mahkemelerinin görmekte oldukları davaları sona erdirinceye kadar görevlerini sürdürmeleri sağlandı. Bu hüküm Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı bulunarak

iptal edilince, bu kez Anayasaya geçici bir madde eklenmek suretiyle ve dolaylı yoldan hüküm muhafaza edildi.

353 sayılı Askerî mahkemelerin kuruluşu ve Yargılama Usulü hakkındaki yasa değiştirildi. Savunma hakkı kısıtlandı. Hakimi red hakkı kaldırıldı. Sözlü savunma ve yazılı savunmanın okunma süresi sınırlandı. Her türlü yoruma elverişli sözlerle, duruşmanın inzibatını bozan sanık ve müdafilerin mahkemeden geçici veya sürekli olarak çıkarılması sağlandı. Bu tür işlemlere basın yasağı konabilme hükmü de getirildi.

Ceza Yasasında, Ceza Yargılama Usulü yasasında, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Usulü Yasasında, Danıştay Yasasında değişiklikler yapıldı.

Bütün bu Anayasa ve yasa değişiklikleri dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde görülmemiş koşullar içinde yapıldı. Sıkıyönetim sürerken, basın susturulmuşken, birçok üniversite öğretim üyesi ve hukuk uzmanı cezaevlerindeyken ve bir tartışma ortamının bulunmadığı bir dönemde ve üstelik hükümet teklifi olarak. Böyle bir ortamda yapılan Anaaysa ve yasa değişikliklerinin hukuksal geçersizliği kuşkusuz ortada.

12 Mart Uygulaması:

12 Mart muhtırası parlamentoyu ve günün hükümetini ağır şekilde suçlarken, uygulama buna tamamen ters bir doğrultuda ortaya çıktı. Adeta sağ gösterilip sol vuruldu.

Bu dönemin en belirgin özelliği gözaltına almalar ve işkenceler olmuştur.

20 bine yakın insan gözaltına alındı, tutuklandı, yargılandı. Yazarlara, sanatçılara, avukatlara, mühendislere, subaylara, öğretmenlere, öğrencilere, işçilere ve köylülere kontr-gerilla denilen örgütlerde insanlık dışı, vahşiyane işkenceler yapıldı. Emniyet binalarından gözleri bağlı olarak, yerleri meçhul bu işkencehanelere götürülen kişiler buralarda haftalar ve aylarca «Sorgulama» ya tâbi tutuldu. Elektriğe varıncaya kadar türlü yollarla yapılan bu işkenceler sonunda akli muvazenesini kaybedenler, sakatlananlar, intihara kalkışanlar ve hatta ölenler, türlü hastalıklara yakalananlar oldu. Bu süreler içinde aileler; eşlerinden, çocuklarından, anne ve babalarından ve kardeşlerinden haber alamadılar. Böylece işkenceler aileleri de etki alanına aldı.

Bu dayanılmaz işkenceler sonunda elde edilen ikrarlarla suç atmalar mahkûmiyet kararlarına dayanak oldu. Bugün Türk ve Dünya Kamuoyu bu insanlık dışı uygulamaları öğrenmiş bulunuyor. Bu dönem tarihimize kara bir sayfa olarak yazılacak.

141 — 142. maddeler :

Bu maddeleri yurdumuzda öğrenmeyen kalmadı. Önce Mussolini'nin kendi faşist siyasal iktidarını korumak için çıkardığı «devleti koruma kanunu» nda da yer alan, sonradan İtalyan Ceza Yasasına geçen ve 1936 yılında Ceza yasamıza aktarılan bu maddelerin faşist kökenli olduğu kuşkusuz. Bu, belgelerle isbatlı.

Maddeler yasalarımıza alındıktan sonra dört kez değiştirilerek daha da ağırlaştırılmış ve maddelerden cebir unsuru da çıkarılmıştır. Böylece maddelere, salt düşünceyi ve demokratik örgütlenmeyi suçlayan bir nitelik verilmiştir.

Ülkemizde bu maddeler, dışa bağımlı, tekelci, sömürücü sermayenin egemenliğini korumakta ve bir sınıf egemenliğinin bekçiliğini yapmaktadır. Yurdumuzda sermayenin ve büyük toprakların hangi ellerde toplandığı, gelir dağılımının oranları ve bir sömürü düzeninin varlığı bilinen gerçeklerdir. Maddeler böyle bir düzeni, bu haksız ve eşitsiz düzeni korumaktadır. Egemen sınıflar «İktidarda biz kalacağız, bu sömürü mekanizmasını sürdüreceğiz, bu düzeni değiştirmeye kalkarsanız karşınızda 141-142 yi bulursunuz.» demektedirler. İşte maddelerin hukuksal niteliği.

Görev :

Demokrasiye, insan hak ve özgürlüklerine bağlı, 27 Mayıs Anayasasından ve halktan yana tüm devrimci, Atatürkçü, ilerici kişi ve kuruluşların önündeki görev; 12 Mart döneminin getirdiği Anayasa ve yasa değişikliklerinin hukuksal yollarla karşısına çıkmak, 27 Mayıs Anayasasını savunmak, bu temel yasayı ve getirdiği temel hak ve özgürlükleri yeniden kazanmak için, çıkarılan antidemokratik yasaların kaldırılması ve 1961 Anayasası doğrultusunda düzeltilmesi yönünde çalışmakdır, geçmiş yasa ve insanlık dışı uygulamaların hortlamaması için gerekli her türlü demokratik önlemleri almak için örgütlenmek ve dayanışmaktır.

(*) Yukarıdaki konuşma, 9 Haziran Pazar günü 27 sendika, meslek kuruluşu ve öğrenci birliğinin oluşturduğu, «faşizme karşı sürekli güçbirliği» tarafından İstanbul Spor ve Sergi sarayında düzenlenen açık oturumda Halit Çelenk tarafından yapılan konuşmanın özetidir.

iş ve meslek eğitimi
ismail hakkı tonguç
töb-der yayınlarından ilki olarak çıktı
*isteme adr:
GAZİ MUSTAFA KEMAL BULVARI 14/1/ANKARA
lider reklam

SERMAYE

Madem ki kapitalist düzeninin ne olup ne olmadığını incelemek istiyoruz; o halde bu düzenin temel ögesi olan kapital (Sermaye) hakkında genel bir fikir edinmek zorundayız.

Kapital (sermaye) nedir?

Ücretli işçilerin sömürülmesi yoluyla artı - değer getiren değere sermaye denir. Binalar, makineler, hammaddeler, mamul maddeler v.b. kapitalist düzende kapital niteliği kazanırlar.

Bir burjuva ekonomisti kapitali epey ilginç bir biçimde tanımlıyor. Ona göre, ilk insanın bir vahşi hayvanı öldürmek için yerden alıp fırlattığı taşta veya erişemediği bir daldaki meyvayı düşürmek için kullandığı sopada, kapitalin kaynağını buluruz. Ekonomistin bu düşüncesini daha basitçe açıklayacak olursak, ilk insanın kullandığı iş araçları olan sopa ve taş, birer kapitaldir.

Bu açıklama ilk bakışta bize ters gelmeyebilir. Yalnız konuyu derinliğine düşünecek olursak, kapitalin kaynağının, henüz sınıfların oluşmamış olduğu ilk çağlara ve ilk çağ insanının yararlandığı en ilkel iş araçları olan taş ve sopaya dek indirgenmesinin, burjuvazi açısından son derece yararlı olduğunu görürüz.

Burjuvazi neden bu tanımı benimsemiştir?

Bu tanım burjuvazinin işine gelmektedir çünkü bu sömürücü sınıfın amacı, kapitalin ezeldenberi varolduğuna ve bundan sonra da sonsuza dek varolacağına insanlığı inandırmaktır. Ancak böyle bir körükörüne inançla, sömürülen kitleler üzerinde kayıtsız şartsız egemenlik sürdürmek mümkün olur. Ancak böyle bir inançla, sermayenin işçi sınıfı üzerindeki baskısı devam edebilir. Konunun başka yönleri de vardır. Bunlardan birincisi; taş, sopa ve diğer iş araçlarının ezeldenberi sömürü araçları olmadığı gerçeğidir. Yani bu araçlar üretim sürecinin doğuşundan bu yana egemen sınıfların mülkiyetinde olmamışlardır. Yine bu tanımla ilgili bir başka düşünce de şudur. Eğer her iş aracı varolduğu ilk günden bu yana «sermaye» olsaydı yani doğrusu sermayenin ömrü ile insanlığın ömrü birbirine eşit olsaydı, insanlar gerçekten sermaye olmaksızın yaşayamazlardı, varlıklarını sürdüremezlerdi., Çünkü iş araçları, insanlık varolageldiğinden beri insanlığın varlık koşulu olmuştur ve olacaktır. Bu tanım kabul edildiği takdirde bir fındığı taş ile kıran bir maymunun da bir kapitalist olarak nitelendirilmesi gerekir ki bu da izaha gerek bırakmayacak kadar açık bir saçmalıktır.

Demek ki sermaye özünde kapital değildir ve üretim araçlarının ille de sermaye olmalarını gerektiren bir nitelikleri yoktur. Onlar belli toplumsal ilişkiler içinde sermaye haline gelirler. Yani toplumda sömüren ve sömürülen sınıflar varolmaya başladığı günden itibaren, önceleri tüm toplumun malı olan üretim araçları sermaye haline gelme süreci içine girerler. Bir makine tüm toplumun malı olarak çalıştırılırken sermaye değildir ama bir kapitalistin fabrikasında ücretli işçiler tarafından çalıştırılan ve artı - değer üreten bir üretim aracı olarak çalıştırıldığı andan itibaren —kapitalistin mülkiyetinde olmak üzere— sermaye olmuştur. Artı - değer elde etme aracı olmuştur, kapitalistin elindeki para - sermayenin artmasında gerekli bir araç olmuştur. Bir büyük bilim adamının deyişiyle, «sermayenin tarifi, para doğuran paradır..» Burada kısa bir karşılaştırma yapabiliriz. Örneğin küçük meta üretiminde, metaların sahibi olan kimse ürettiği ürünleri satardı. Bu metalar, o an için o kimse bakımından bir kullanım değerine sahip değillerdi. Sattığı metaların karşılığında ise, küçük meta üreticisi kendisi için gerekli başka metalar satın alırdı. Bu değişimin amacı çok açıktı. Meta sahiplerinin gereksinmelerini sağlamak. Kapitalist ise parasını, para - sermayesini kullanırken çok farklı bir amaç güder. Onun tek amacı kâr etmektir. Belli bir miktar parası yani para- sermayesi olan kapitalist, bu parayı arttırmak yani kâr etmek ister. Kapitalistin başlangıçta sahip olduğu para miktarı yani para - sermaye miktarı kapitalist üretim süreci boyunca artar. Zaten kapitalist üretim sürecinin gerektirdiği ve özü de budur. Hiç bir kapitalist düşünülemez ki, kâr etmeksizin üretim yapsın veya bu amaçla yatırımlarda bulunsun. Demek ki ilk sermaye miktarındaki bu artış olmasaydı kapitalist üretim süreci diye bir şey olmazdı.

Kapital tek başına bir olgu değildir ama belli bir sosyal ilişkidir. Kapital, üretim araçlarına sahip olan sınıf ile bu araçlardan uzaklaştırılmış dolayısıyla sömürülen sınıf arasındaki bir toplumsal ilişkidir. Kapitalist sınıf ile işçi sınıfı arasındaki ilişki, sermayede cisimleşir, yani somut bir hale gelir. Binalar, makineler, mamul maddeler, hammaddeler oldum olası yani ezeldenberi sermaye değillerdir. Bunları sermaye haline yani birer sömürü aracı haline getiren kapitalist düzendir.

Tarihe baktığımız zaman, hiçbir sömürü düzeninin sonsuza dek kalıcı olmadığını görüyoruz. Demek ki kapitalist düzen de ilelebet sürecek değildir. Sömürülen sınıflar bu bozuk düzeni kökünden değiştirdikleri zaman, değişen düzenle birlikte üretim araçları da sadece insana yararlı olma niteliklerini taşıyacak ve birer sömürü aracı olma özelliklerini üstlerinden silkip atacaklardır. Üretim araçlarının kamu mülkiyetine geçtiği an, sömürülen sınıflar üzerinde sermayenin egemenliği yıkılacaktır.

SACCO İLE VANZETTİ'NİN ÇİLESİ

(Baştarafı sayfa 7'de)

masızca ölüme yollayarak başkalarına gözdağı veriyorlar.

Ne olay sırasında South Braintree'den yüzlerce kilometre ötelerde bambaşka kentlerde oluşlarını kanıtlamaları, ne de soygun sırasında, başka keşilerle birlikte oluşlarını belgelemeleri kurtarabiliyor Sacco adlı deri işçisiyle Vanzetti adlı, fırın işçiliği, çimento işçiliği yaptıktan sonra o sıralarda isporta ile balık satan arkadaşını. Düzme belgeler, yalancı tanıklar kullanarak düzenlediği karardan hiç bir tanıklık, hiç bir çaba döndüremiyor mahkemeyi.

Olay sırasında gördüğü soyguncuların bu iki İtalyan olmadığını söyleme yürekliliğini göstermesi, derhal işyerinden kapı dışarı edilmesine yol açıyor dürüst bir Amerikan işçisinin. Neden sonra soygunu yapanların bunlar olabileceğini söylemeyi akıl ediyor da hemen başlatılıyor işine...

Bilirkişi olarak soygun sırasında öldürülenlerden birinin gövdesinden çıkarılan kurşunu inceleyen yüzbaşı Proctor, merminin kendisine gösterilen tabancayla atılmadığı yargısına vardığı halde, yargıcın zoruyle «Merminin bu tabancayla atılmış olması mantıkîdir kanısındayım» (S. 51) demek zorunda kalıyor.

Soygun olayının asıl suçlusu Madeiros, bir başka suçtan yakalanıp tutukevine girince, Sacco ile Vanzetti adlı iki suçsuzun kendi işlediği cinayetler yüzünden ölüme gittiğini görünce yazdığı itiraf mektuplarının polis şefinin eline geçip, yayımlanması için gönderilen gazeteye ulaşmaması görevlilerin ne pahasına olursa olsun ellerine geçirdikleri iki devrimci işçiyi ölüme göndermekte kararlı olduklarını kanıtlamalı.

Bu arada, bu iki suçsuzun göz göre göre egemen güçlerin kurbanı olacaklarını işlemedikleri bir suçtan dolayı elektrikli sandalyede ölüme gideceklerini görüp üzüntüye kapılan, gerçeği ortaya çıkararak bu cinayeti önlemeye çalışan yüzbinlerce emekçinin yanında, aydın ve ilerici bilim adamları, gazeteciler ve hukukçuların tüm çabaları boşa gidiyor. Nedenine gelince Sacco ile Vanzetti'nin ölümüne tepki gösteren, onların özgürlüğünü isteyenler, kendileri özgür değil bir yerde. Gösterilere katılan zencinin bir iyice hırpalandıktan sonra görevlilerce yazılan tutanağı imzalamaya zorlanması; kurtarma komisyonu başkanı hukuk profösörünün «Üniversite Başkanının, Massachusetts valisinin ve yargıcın, istedikleri gibi borularını öttürdükleri ve böyle idare ettikleri bir mahkemede Sacco ile Vanzetti gibi iki insan için adalet diye bir şey olmayacağını söylemek niyetindeydi. Ama bu sözleri söylemiş olsaydı, ömrü boyunca bütün kapıların yüzüne kapandığını görürdü.» (S. 53)

Her devrimcinin okuması gereken bir roman Howart Fast'ın «Sacco ile Vanzetti'nin Çilesi». İnsanların daha iyi, daha denkser koşullar içinde yaşamalarını özlemekten başkaca suçları olmayan iki emekçinin ölümüne» verilen kararın bir sınıfın öteki sınıf aleyhinde, zengin sınıfın zulüm görenler aleyhinde verdiği bir karar olduğunu» (S. 166) bütün çıplaklığıyle bir yol daha yaşatan büyük yapıtı hiç bir eleştirmen, hiç bir yazar Nâzım Hikmet'in —Sacco İle Vanzetti için yazdığı ve kitabın arka kapağında bulunan şiirdeki— «Cani değildiler, kurban gittiler bir cinayete kurban gittiler dolarların emrindeki adalet!.» sözleri kadar güzel açıklayamaz. «Sacco ile Vanzetti'nin Çilesi» Roman - Howart Fast. Payel Yayınevi 239 S. 10 Lira.

ÜYELERİMİZİN ALMANYA'DAKİ SEMİNERE KATILMALARI ÖNLENDİ

Federal Almanya Eğitim ve Bilim Sendikasının (GEW) düzenlemiş olduğu seminere, İçişleri ve Millî Eğitim Bakanlarının verdiği izine rağmen zamanında pasaportları verilmiyerek yirmi üyemizin katılması önlenmiştir. 10.6.1974 — 16.6.1974 tarihleri arasında yapılacak olan seminer için üyelerimizin 7.6.1974 günü Ankara'dan hareket etmeleri gerekmekteydi. Pasaport işlemlerinin geciktirilmesi ve bazı üyelerimize pasaport verilmiyeceğinin söylenmesi üzerine 7.6.1974 günü İçişleri Bakanlığına bir yıldırım telgrafı çeken Genel Sekreterimiz Şaban Sezen «İşlemlerin bu noktada çıkmaza sokulup seminere katılmamızın fiilen engellenmesi devletimizin hukuk devleti ilkeleri açısından dış ülkeler önündeki saygınlığına gölge düşürür» demiştir. 8.6.1974 günü de üyelerimize ait pasaportların verilmemesi ve fiilen gitmelerinin engellenmesi üzerine seminere katılamıyacağımız Almanya'ya bildirilmiş ve üyelerimiz görev yerlerine dönmüşlerdir.

çıktı
hukuk yazıları
AV. HALİT ÇELENK
lider reklam
töb-der yayınları ikinci kitabı
isteme adresi:
GAZİ MUSTAFA KEMAL BULVARI 14/1 ANKARA

TÖB - DER II. Olağan Genel Kurul Toplantısı

TÖB - DER'in II. Olağan Genel Kurul toplantısı 8,9, 10 Temmuz 1974 günlerinde Ankara'da Gazi Mustafa Kemal Bulvarın'daki Güney Park Gazinosun'da yapılacaktır. Genel Kurulla ilgili olarak:

1 — Şubelerimiz tüzüğümüzün 14. maddesine göre seçilmiş genel kurul delegelerinin :

a) Adını Soyadını
b) Baba Adını
c) Doğum Yerini, Doğum Tarihini
ç) Okul Adreslerini
d) En Son Mezun Oldukları Okulun Adını ve Mezuniyet Yılını
e) Varsa Şubedeki Görevlerini
f) Birer Adet Fotoğraflarını

En geç 1.7.1974 günü akşamına kadar Genel Merkezimizde bulunacak şekilde göndereceklerdir.

2 — Yeni kurulan ve henüz genel kurul toplantılarını yapmamış bulunan şubelerimizin yönetim kurulları bir üyeyi genel kurula gözlemci olarak görevlendirebilirler. Bu gözlemcinin oy hakkı yoktur.

3 — Delegelerimiz, Genel Kurulumuza gelirken, şube yönetim kurulları ve üyelerimizle bir söyleşi toplantısı yapacaklar, istek ve önerileri saptayarak kısa bir rapor halinde Genel Merkezimize vereceklerdir.

4 — Şubelerimiz, delegelerine ait bilgilerle birlikte şubelerinin en son üye sayısını da Genel Merkezimize bildireceklerdir.

5 — Ödenti borcu olan şubelerimiz, Genel Kuruldan önce ödenti borçlarını göndereceklerdir.

6 — Delegelerimize ait zorunlu giderleri şubelerimiz karşılıyacaklardır.

7 — II. Olağan Genel Kurul toplantımızın yukardaki belirtilen günde yapılabilmesi için tüm şubelerimiz, Danışma Kurulu Üyelerimiz ve Bölge Temsilcilerimiz ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir.

8 — Genel Kurul toplantısı Ankara'da Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 30/A'daki Güney Park Gazinosunda yapılacaktır.

9 — Yasaya göre genel kurulla ilgili duyuru ayrıca günlük iki gazete ile yapılacaktır.

TÖB - DER YÖNETİM KURULU

Not : Geçen sayımızda genel kurulun 6,7, 8 Temmuz 1974 tarihlerinde yapılacağı duyurulmuştu. Teknik bazı nedenler yüzünden kongre tarihi iki gün sonraya alınmıştır.

TÖB — DER

Sahibi : Ali Bozkurt
Yazı İşleri Md. : Musa Uysal
Adres : G. Mustafa Kemal Bulvarı 14/1 - 12 ANKARA
Tel : 25 14 52 - 17 49 27
Abone : Yıllık 20 TL. 6 Aylık 10 TL.
Dış Ülkeler : Yıllık 50 TL.
Fiyatı : 1 TL.

ŞARK MATBAASI ANKARA — 1974

Sayın : ....

....

....